

**Univerzita Karlova v Praze
Fakulta humanitních studií
Studium humanitní vzdělanosti**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Strategie komunikace rodičů a učitelů v mateřské škole

Communication strategies of parents and teachers in kindergarten

Vedoucí práce: PhDr. Dana Bittnerová CSc.

Vypracovala: Michala Petříčková

Místo a rok vypracování:

Praha, 2013

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí práce PhDr. Daně Bittnerové CSc. za cenné připomínky a rady, kterými přispěla k vypracování této práce.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 28.6.2013

podpis

Pedrošova' Michala
.....

Anotace:

Tématem mé bakalářské práce je „Strategie komunikace rodičů a učitelů v mateřské škole“. Jedná se o případovou studii založenou na kvalitativní metodologii. Ve studii jsou sledovány především komunikační cíle a strategie rodičů (matek), obsah jejich komunikace s učitelkami mateřské školy. Práce je rozdělena na dvě části. Teoretická část studie je zaměřena na obecné vymezení strategie komunikace probíhající ve škole. V praktické části je analýza získaných rozhovorů na zvolené téma.

Anotation:

Title of my bachelor work is „Communication strategies of parents and teachers in kindergarten“. It is a case study based on qualitative methodology. In a case study are pursued communication object and strategies parents (mothers), content of their communication with teachers in kindergarten. The study is divided into two parts. The theoretical part is focused on general definition of communication which is in kindergarten. In practical part there is the analysis of interview between researcher and parents (mothers).

Obsah:

ÚVOD	1
I. TEORETICKÁ ČÁST	2 - 14
<u>1. Vztah rodiny a mateřské školy</u>	2 - 10
1.1. Poslání a význam mateřské školy v souvislosti se socializací dítěte	2 - 3
1.2. Historie vztahu rodiny a mateřské školy	3 - 4
1.3. Typologie rodičů v souvislosti s budováním vztahu k mateřské škole	4 - 9
1.4. Formy spolupráce mezi rodinou a školou	9 - 10
<u>2. Komunikace mezi rodinou a školou</u>	10 - 14
2.1. Formy a způsoby komunikace školy a rodiny	11 - 12
2.2. Obsahy komunikace mezi školou a rodinou	12 - 13
2.3. Role dětí v komunikaci mezi mateřskou školou a rodičem	13 - 14
II. PRAKTICKÁ ČÁST	15 - 50
<u>3. Hlavní cíl a dílčí úkoly práce (výzkumná strategie)</u>	15 - 26
3.1. Charakteristika mateřské školy	16 - 17
3.2. Výzkumný soubor	17
3.2.2. Kritéria pro zahrnutí rodiče do studie	17 - 18
3.3. Výzkumné techniky	18
3.3.1. Polostrukturovaný rozhovor	19 - 22
3.3.2. Zúčastněná strukturovaná pozorování	22 - 24
3.4. Kvalitativní analýza a zpracování dat	24 - 25
3.5. Hodnocení výzkumu a etika	25 - 26
<u>4. Šetření v mateřské škole</u>	26 - 50
4.1. Vyhodnocení polostrukturovaných rozhovorů aneb mateřská škola z pohledu rodičů (matek)	26 - 40
4.2. Vyhodnocení zúčastněného strukturovaného pozorování	41 - 50
<u>5. Závěrečná zpráva z šetření provedeného v mateřské škole</u>	50
ZÁVĚR	51 - 52

Seznam použité literatury

Seznam příloh

ÚVOD

V současné době lze považovat téma zaměřující se na komunikaci, tedy spolupráci rodičů a učitelů, za diskutabilní oblast zájmu z řad rodičovské veřejnosti i odborné obce. V České republice došlo v uplynulých několika letech ke změnám a zavádění inovací, jež otřásly sektorem školství. Za změnu lze považovat fakt, že škola jako instituce, již není nutně autoritativním subjektem, který diktuje způsoby výchovného a vzdělávacího procesu. Naopak školství se vydalo cestou, která vede k prohlubování vztahu mezi rodičem a učitelem. V rámci školské soustavy je tato skutečnost nejvíce patrná v mateřských školách, neboť právě mezi učitelkou mateřské školy a rodičem dítěte v předškolním věku dochází k nejužšímu kontaktu ze všech možných školských zařízení, které v soustavě škol České republiky existují. Obdobně se mění i postoje rodičů vůči škole, neboť jsou více vtaženi do procesu socializace dítěte v rámci mateřské školy, která s nimi počítá jako se svými partnery.

Předkládaná bakalářská práce je případovou studií, jež byla provedena na konkrétní mateřské škole. Účelem studie bylo zjistit jaké strategie komunikace rodičů a učitelů lze dešifrovat, neboť je zcela zřejmé, že samy principy založené na formálním vztahu učitel versus rodič zakládají pravidla pro komunikaci.

Práce je rozdělena do dvou částí a to na teoretickou a praktickou. Přičemž v rámci teoretického obsahu by měl být případnému čtenáři nabídnut exkurz, s řádným odkazem na odborné autory, do oblasti komunikace, jejích forem, obsahů a cílů, které jsou typické pro mateřskou školu. Součástí praktické části je metodologie případové studie, v níž je popsán postup při provádění šetření v konkrétní mateřské škole a veškeré náležitosti související s přípravou a následnou analýzou studie.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Vztah rodiny a mateřské školy

1.1. Poslání a význam mateřské školy v souvislosti se socializací dítěte

Socializací označujeme celoživotní proces začleňování jedince do společnosti. Tento proces primárně začíná v rodině a postupně se týká jednotlivých seskupení, do nichž člověk v průběhu života vstupuje (mateřská škola, škola, zaměstnání, ale i skupiny, jimiž se člověk stává dobrovolným členem). V rámci preprimárního vzdělávání je dítě vystaveno takovému socializačnímu procesu, který může začít již ve třech letech a trvat do šestého (sedmého) roku života. Dítě podstupuje adaptování se do skupiny svých vrstevníků a přijetí autority, kterou je nyní učitelka. Zároveň dochází k odpoutání se od rodiny. Dítě předškolního věku si osvojuje a přejímá hodnoty, normy a role svého okolí, což je nezbytné pro jeho další sociální vývoj. V tomto ohledu má předškolní výchova neopomenutelný význam, jak pro dítě, tak pro rodinu.

Jaké je tedy pojetí, smysl a základní orientace předškolní výchovy? Na tuto otázku hledala odpověď Eva Opravilová, která tvrdí, že „Institucionalizovaná předškolní výchova aktualizuje otázku cílového zaměření výchovně-vzdělávacího působení v předškolním období. Přináší trvalé napětí mezi zdůrazněním spontaneity přirozeného zrání jedince a záměrným strukturovaným učením, které se promítá do předškolních vzdělávacích programů. Dohoda o zaměření těchto cílů může vycházet jak z hlediska preference společenských, tak individuálně osobnostních zájmů. Jako perspektivní se jeví snaha o rovnováhu hledisek rozvoje osobnosti ze sociální a individuální pozice, o kterou usilují současné konvergentní směry.“ (Opravilová, 2010, 132)

Je nutné uvědomit si, že pojetí, smysl i základní znaky preprimárního vzdělávání byly a pravděpodobně budou proměňovány v průběhu času. Upustíme-li nyní od minulých přístupů k výchovně-vzdělávacímu procesu, zjistíme, že v současné době je mateřská škola tzv. humanizována a klade mnohem větší důraz na otevřenost vztahu k dítěti i k rodině. Pro model osobnostně zaměřené předškolní výchovy, jenž je součástí

konvergentního směru, je nezbytné, aby učitelka projevila snahu vybudovat vztah s dítětem, který stojí na základech důvěry, náklonnosti a pochopení, měla by ponechat prostor a čas pro seberealizaci dítěte, ale zároveň ve svém přístupu k rodičům zohlednila, že je to právě rodina, která má určující roli ve výchově, a proto je nutné s rodiči spolupracovat.

1.2. Historie vztahu rodiny a mateřské školy v ČR

Historie vztahu rodiny a mateřské školy úzce souvisí s pojetím dětství a zakládáním prvních veřejných zařízení pro děti předškolního věku. Fenomén dětství se objevuje až v druhé polovině 18. století, kdy dochází k osvětě a společnost klade větší důraz na rodinu. Do té doby bylo v evropské preindustriální společnosti běžné, že pokud dítě ve zdraví přežilo rané období svého života, bylo posláno do služby, zastávalo práce v domácnosti a přebíralo mnoho aktivit, práv a povinností, které jsou dnes charakteristické pro dospělého člověka. Chápání dětství jako sociálně svébytného období života je až důsledkem modernizace. (podle Havlík, R. a Kořa, J., 2007, s. 49)

V souvislosti s modernizací západních společností dochází ke vzniku sociálně pečovatelských institucí za účelem zajistit péči o dítě v době nepřítomnosti rodičů z důvodu pobytu v zaměstnání. Vznikají tak opatrovny, dětské zahrádky a mateřské školy. Ovšem až legislativní opatření ustanovuje mateřské školy jako zařízení poskytující vzdělávání a přípravu na vstup do školy. Průlomem byl **školský zákon** z roku 1869, který stanovil, že obecné školy mohou být doplněny o nepovinná školská zařízení zajišťující péči, výchovu a vzdělávání. Podobně **ministerský výnos o mateřských školách a ústavech jim příbuzných** vydaný v roce 1872 upravuje funkce mateřských škol, jež mají zajistit rozvoj tělesné, duševní a smyslové stránky dítěte a doplnit tak rodinnou výchovu. Ovšem až **zákon o jednotné úpravě školství č.95/1948 Sb.** právoplatně ustanovuje mateřské školy prvním článkem školské soustavy, byť nespádají do povinné školní docházky. Po druhé světové válce tak rostl počet, ale i význam kolektivních zařízení. V roce 1989 dosáhl počet dětí (ve věku od 3 do 6 let) navštěvujících předškolní zařízení rekordních 96%. (podle Kuchařová, V. a Svobodová, K., 2006, s. 8)

Dochází k proměně pojetí výchovy a vzdělávání, které je, mimo jiné, odrazem poměrů dané společnosti typické pro konkrétní dobu. Nově vznikající mateřské školy

v letech 1950 - 1989 jsou v praxi rodičům spíše uzavřené, mají autoritativní charakter, individualismus je nahrazen kolektivismem, řád a dodržování pravidel je zcela nezbytný, aby dítě mohlo být správně formováno pro svůj další rozvoj. „Cílem výchovy se stalo **utváření dítěte jako objektu** podle předem dohodnutého vzoru. Veřejné výchovné instituce se staly především místem účelné adaptace, uspořádané podle cílů, stanovených **z vůle dospělých**. ...“ (Opravilová, 2010, s. 128, tučné písmo v originále)

Zároveň ale dochází k osvětě. Literární autoři se věnují otázce vývoje dítěte a obohacují stávající znalosti. „Mnoho poznatků bylo získáno a funkčně využito zejména v oblasti zdravotní péče a prevence, práce s dětmi vyžadující zvláštní péči a v oblasti oborových a předmětových didaktik výtvarné, hudební a tělesné výchovy.“ (Opravilová, 2010, s. 129) Vztahy mezi rodinou a mateřskou školou fungovaly na úrovni předávání informací a rad ze strany učitelek. Zásadní změna přichází s demokratizací společnosti a se systémem kurikulárních dokumentů, mezi něž patří Národní program rozvoje vzdělávání, Rámcový vzdělávací program předškolního vzdělávání (dále jen RVP PV), na jehož základě je vytvářen Školní vzdělávací program (dále jen ŠVP), ze kterého následně vychází Třídní vzdělávací program (dále jen TVP). Ředitelka školy musí do ŠVP uvést oblast spolupráce s rodiči a ta by měla být pravidelně evaluována např. dotazníkem na začátku školního roku. Participace rodičů na výchově a rozvoji osobnosti dítěte je tedy nedílnou součástí preprimárního vzdělávání, což posouvá vztah rodiny a školy na úroveň hledání partnerství.

1.3. Typologie rodičů v souvislosti s budováním vztahu k mateřské škole

Typy rodičů v souvislosti s budováním vztahu k mateřské škole, potažmo učitelce, jsou různorodé. Otázce vztahu rodiny a školy se věnuje profesor Stanislav Štech, který ve spolupráci, s Idou Viktorovou napsal stejnojmennou stat', která byla publikována v československé knize Předškolní a primární pedagogika, z níž budu čerpat. Za zmínku ale stojí i kniha vydaná pod názvem Škola a (versus) rodina, která byla sepsána kolektivem autorů (Milada Rabušicová, Klára Šed'ová, Kateřina Trnková a Vlastimil Čiháček), jako výsledné shrnutí poznatků zjištěných během tříletých výzkumů, mimo jiné na téma rodičovské role ve vztahu ke škole.

Typologie rodičů podle S. Štecha a I. Viktorové je rozčleněna na čtyři možné varianty, přičemž každá varianta má podvarianty těchto rodinných typů. Jednotlivé skupiny jsou odvozeny od způsobu chování rodiče vůči škole/učitelce, projeveného zájmu o dítě a školu, potažmo péči o dítě. „V učitelském diskurzu se objevují, víceméně implicitně, další kritéria, především dynamika dění mezi rodinou a školou a základní kvality rodiny (úplnost rodiny, vzdělání rodičů, socioekonomické postavení rodiny).“ (Štech, S. a Viktorová, I., 2010, s. 75, závorky v originále)

Oproti tomu v knize Škola a (versus) rodina hovoří Klára Šedřová o rodičovských rolích, které identifikuje celkem 4 na základě relevantní literatury. Tyto ideálně typické role, určené na základě teoretických konceptů a empirických zjištění, konkrétně nazývá klientskou, partnerskou a občanskou rolí a rodiče jako problému. Důvod užití pojmu „role“ je „... že se nám nejedná jen o roli ve smyslu očekávaného způsobu chování vázaného na určitý sociální status, ale především o roli ve smyslu osobně prožívaných aktivit a zejména sociálních interakcí“ (Šedřová, 2004, s. 33)

Štech a Viktorová hovoří o typologii rodičů ve smyslu skutečného chování rodičů vůči učitelům, zatímco Šedřová zohledňuje v jednotlivých rolích rodičů i aspekty společnosti, zejména tržní mechanismus, který je v současnosti patrný i ve školství, a občanství, jehož pojetí je v různých společnostech vnímáno odlišným způsobem.

Typologie rodičů podle S. Štecha a I. Viktorové: (podle Štech, S. a Viktorová, I., 2010, s. 74-77)

1. Rodiče, kteří projevují jak zájem o dítě, tak zájem o školu

a) Rodiče, kteří se zapojují a projevují zájem o své dítě a školu tím, že jsou členy organizací podílejících se na chodu školy např. jsou členy školské rady. Mohou finančně či materiálně podporovat školu prostřednictvím sponzorského daru. Jedná se spíše o formální způsob zájmu.

b) Skupina rodičů, která v rámci školy vykonává své zaměstnání, jedná se např. o uklízečky, kuchařky, školník.

c) Skupina rodičů, matek, které jsou na mateřské dovolené či vysokoškolsky vzdělané osoby, jež se chtějí podílet a svými činnostmi konkrétně zasahovat do např. obsahu výuky apod.

2. Rodiče projevující zájem o své dítě

Rodič patřící do této skupiny se bude projevovat tím, že bude mít zájem o výkonnost a výsledky dítěte. Udrží kontakt se školou, který je střední cestou mezi příliš častým a nedostatečným kontaktováním školy.

3. Rodiče selhávající v některé z rodičovských funkcí

a) Do této skupiny bychom zařadili problémové rodiče, kterými jsou např. rodiče s psychickou poruchou, dlouhodobě nebo těžce nemocní, alkoholici, asociální rodiče zanedbávající základní péči o děti aj.

b) Rodiče, kteří mají zájem o své dítě, ale ten se neslučuje s požadavky školy, dále rodiče, kteří nezvládají výchovu z jiných důvodů, než jsou uvedeny v 3. a).

4. „Nezřetelní“ rodiče – bez problémů, bez kontaktů

Rodiče, kteří nevyhledávají kontakt se školou, ale nevykazují žádné problémy

Štech a Viktorová dodávají: „Vymezení typů rodin je vždy poněkud statickou záležitostí. Rodiče a **jejich postavení se může během let výrazně měnit**. Jako zástupce dynamiky rodičovských typů uvádíme jednu zvláštní skupinu rodičů, kteří **mohou klouzat mezi různými typy**. Hrozí především přechody do skupin problémových, opačné procesy vidíme také, ale zřídka.“ (Štech, S. a Viktorová, I., 2010, s. 76) V takovém případě se jedná o rodiče, kteří projevují např. úzkostné chování, nebo nastanou-li nové problémy s dítětem a rodič je nucen k převzetí zodpovědnosti, ale ten volí distancovat se od komunikace se školou, další možnosti mohou odrážet změny v rodině, jako je nemoc, rozvod, problémy v zaměstnání, finanční situace rodiny, což může souviset s chováním a zájmem o komunikaci se školou ze strany rodiče.

Štech a Viktorová shrnují výše uvedené slovy: „Prvním úkolem rodičů a učitelů je vyjasnit si vzájemné vztahy v socializaci dítěte, tj. rozdělení pravomocí, povinností i tzv. poslání (nepsané, ale akceptované úkoly). Rodiče i učitelé se přitom opírají o odlišnou legitimitu svého působení. Vyvíjejí různé strategie posílení (či připomenutí) legitimacy svých zásahů: jak školu (rodinu) podpořit, ale zároveň kontrolovat její selhávání. Nové, mnohdy nezřetelné nároky na roli žáka se promítají i do situace rodičů. Ti si musí osvojit roli rodiče žáka, což znamená vyhovět nejen ‚formálním‘ požadavkům školy, ale také leckdy neformulovaným tlakům (na čas, na plánování rodinných činností, na nová pedagogická opatření atd.). Škála rodičovských ‚odpovědí‘ na takové tlaky a požadavky je velká. Problémem zůstává neprůhlednost dění uvnitř rodiny pro učitele a mnohdy i dění uvnitř školy pro rodiče. Tento problém se pak řeší buď přímými kontakty, nebo průběžnou nepřímou ‚komunikací‘ mezi světem rodiny a světem školy, kterou zprostředkovává dítě/žák svými se školou asociovanými aktivitami (např. domácí příprava do školy).“ (Štech, S. a Viktorová, I., 2010, s. 77, uvozovky a závorky v originále)

Role rodičů ve vztahu ke škole podle Šed'ové: (podle Šed'ová, 2004, s. 33-41)

1. Rodiče jako klienti - zákazníci

Tato role je typická uplatněním tržního mechanismu. Rodiče si svobodně a záměrně vybírají školu, na níž své dítě umístí, kladou tak nárok na vzdělání a profesionalitu učitelů a zpětná vazba v podobě informovanosti ze strany školy je pro ně samozřejmostí. Šed'ová zároveň dodává, že rodič v roli zákazníka se nebude nijak aktivně podílet na konkrétní podobě školního vzdělávání a stane se tak pouhým konzumentem nabízených služeb.

2. Rodiče jako partneři

„Partnerství je ve vztahu k rodičům dnes už nejčastěji používaným výrazem. Nabízí rovnoprávný vztah oběma stranám, tedy vzájemné uznání přínosu partnera pro rozvoj dítěte. V jeho rámci se učitelé snaží potlačovat svou roli odborníků a přijímat pohledy rodičů jako obohacení pro svou práci. Rodiče, jakkoli nejsou odborně vzděláni, mají s výchovou své zkušenosti, znají své děti nejlépe, a proto jsou jejich sdělení pro práci

učitelů hodnotná.“ (Tamtéž) Rodiče jsou mnohdy partnery jak z hlediska výchovy dítěte, tak z hlediska partnerství sociálního, tzn. aktivně se spolupodílejí na podobě školního vzdělávání.

3. Rodiče jako občané

„Budou se zajímat o konkrétní školu i po skončení docházky jejich dítěte, přáli by si, aby škola sloužila i jiným účelům, než je vzdělávání dětí (např. pořádala vzdělávací kurzy pro dospělé, poskytovala poradenskou činnost pro rodiče), zdůrazňují důležitost občanské výchovy ve škole.“ (Tamtéž)

4. Rodiče jako problém

„Tento přístup vyjadřuje tradiční pohled na rodiče ve vztahu ke škole, který odpovídá prvním fázím vývoje tohoto vztahu, a jak již bylo řečeno, je odvozen spíše z žité reality škol než z teoreticky kompaktního a zdůvodněného východiska. V zásadě se rozpadá do tří základních podob.“ (Tamtéž)

a) Rodiče jako problém – „nezávislí“ rodiče

Rodiče v této roli nepovažují za důležité být v kontaktu se školou, svému dítěti zajistí mimoškolní aktivity v podobě doučování, kroužků apod., svůj vliv na vzdělání dítěte považují za důležitější než vliv školy.

b) Rodiče jako problém – „špatní“ rodiče

Za „špatné“ rodiče označuje Šedřová ty rodiče, kteří jsou zcela pasivní jak ke školním výsledkům svého dítěte, tak k jeho chování v rámci školy. Ze strany rodičů v této roli zcela chybí komunikace ať už v jakékoliv formě.

c) Rodiče jako problém – „snaživí“ rodiče

Jak už přídavné jméno „snaživý“ napovídá, rodiče v této roli se vyznačují přehnanou snaživostí v pomoci dítěti zvládnout povinnosti ve škole, snaží se vše řešit s učitelkou nebo ředitelem a mnohdy jsou kritičtí k jejich práci.

Nutno dodat, že navrhované typologie rodičů a role rodičů jsou charakteristické pro primární a sekundární vzdělávání, kdy dítě navštěvuje základní či střední školu samo a nepotřebuje k tomu nutně doprovod svých rodičů, tudíž přímý kontakt mezi učitelkou a rodinou je zde více méně zprostředkovaný prostřednictvím dítěte (výjimkou jsou třídní schůzky, konzultace). Předškolní děti jsou do mateřské školy nejčastěji voděny svými rodinnými příslušníky a jinými osobami, jež jsou s rodinou spřízněny, každý den, a to s ohledem na jejich věk. Sama tato skutečnost podmiňuje fakt, že v preprimárním vzdělávání dochází k užšímu kontaktu mezi rodičem a učitelkou.

1.4 Formy spolupráce rodiny s mateřskou školou

Spolupráce mezi rodinou a mateřskou školou byla, je a bude vždy v různých formách a podmínkách, nicméně nyní se musíme ptát, co vede, už tak časově vytížené rodiče svým zaměstnáním, najít si prostor a čas pro spolupráci se školou? Jaké jsou jejich důvody? Jaké mají možnosti pro realizaci spolupráce?

To, zda se zapojí rodič do chodu školy, závisí na mnoha faktorech. Záleží do jaké míry je vytížen např. zaměstnáním, zajištění chodu domácnosti (v případě například vícečetné rodiny) a jiné časově náročné povinnosti. Ovšem důležitým faktorem je individuální zájem rodiče. Zájem rodiče může být dvojitý a nevylučuje se jejich vzájemná provázanost. Rodič může mít výhradní zájem o výchovné a vzdělávací potřeby související pouze s jeho vlastním dítětem, nebo může svůj zájem směřovat na školu jako celek.

Forem pro uplatnění svého zájmu a naplnění smyslu spolupráce se školou je mnoho. Nasvědčuje tomu existence nejrůznějších hnutí, programů či projektů, které se zaměřují na konkrétní cíl související s podporou dětí a škol. Rodič se může zapojit využitím legislativních prostředků, tzn., že rodič se stane členem orgánu činného ve prospěch školství např. Školské rady, která je nepovinná, neboť ji školský zákon nestanovil. Nicméně pokud je zřízena, může se rodič jejím prostřednictvím spolupodílet a ovlivňovat fungování školy. Na podobném principu je ustanovován orgán Rady rodičů, kterého se stávají členy výhradně rodiče. Důležité však je, že se tímto může rodič účastnit na řešení správného chodu školy. Za formu spolupráce můžeme označit i sponzorství, které může mít podobu finančního nebo materiálního daru. Tyto a jiné zákonné prostředky

uplatňuje rodič v souvislosti se zájmem o školu jakožto celku, což ovšem nevylučuje, že rodič volí tyto formy spolupráce za účelem i individuálního zájmu o své dítě např. sponzorským darem chce zvelebit prostory, ve kterých se jeho dítě větší část dne pohybuje.

Bude-li se chtít rodič podílet na výchovných a vzdělávacích potřebách svého dítěte přímo, může využít též mnoha forem spolupráce. Ovšem musí mít na zřeteli, že: „organizace kontaktů škola-rodina bývá řízena především ze strany školy, která jako první vymezuje formy vzájemného styku a víceméně určuje pole pro působení rodičů.“ (Štech, S. a Viktorová, I., 2010, s. 79) Tudíž hned na začátku zahájení předškolní docházky je rodič vyzván k vyplnění tzv. evidenčního listu, který poskytne škole/učitelce cenné informace o dítěti (osobní údaje, zdravotní stav, kontakty na rodiče apod.). Tím, že budou osobně přítomni při konání akcí ze strany školy (třídní schůzky, besídky, akce pro rodiče s dětmi, akce celé školky aj.) dávají najevo svůj zájem. Spolupráci mohou projevít například tím, že zajistí při konání takovýchto akcí občerstvení pro děti, podílejí se na jejich organizaci a přípravě, jsou ochotni připustit diskuzi, přicházejí s podnětnými návrhy a věcnými připomínkami tzn., že budou přístupní vzájemné komunikaci.

2. Komunikace mezi rodinou a školou

Tématem tohoto projektu je otázka komunikace, neboť pracuji jako učitelka v mateřské škole a toto téma je mou každodenní praxí. Samotné povolání učitele předurčuje onu osobu ke komunikaci s druhými. Z profese pedagoga vyplývá, kdo pravděpodobně bude oním adresátem v rozhovoru – žák neboli dítě na jedné straně a rodič na straně druhé. V teoretické části se zaměřím především na komunikaci probíhající mezi učitelem mateřské školy a rodičem.

Za všechny odborné autory věnující se této tématice mohu jmenovat např. J. Mareše a J. Křivohlavého, kteří se ve své knize z roku 1995, Komunikace ve škole, zaměřují na pomoc pedagogům správně komunikovat s lidmi. Zatímco publikace nazvaná Sociální a pedagogická komunikace ve škole z roku 1990 od stejnojmenných autorů je teoretickou studií pro pedagogy, která si všímá sociálně psychologické stránky pedagogického procesu jako jevu, na němž závisejí výchovné a vzdělávací výsledky. Pro

teoretickou část jsem si zvolila výklad prof. Stanislava Štecha a PhDr. Idy Viktorové, jejichž stať se zaměřuje na vztahy rodiny a školy aneb hledání dialogu. Bude to právě jejich výklad, který mi poslouží k přiblížení způsobů komunikace fungující v mateřské škole. Nutno dodat, že se oba autoři věnují komunikaci mezi rodičem a učitelem na základní škole, bude tedy nezbytné uvědomit si, jaké principy komunikace jsou společné jak pro základní, tak pro mateřské školy.

„České školství prochází změnou, transformuje se a přizpůsobuje se novým trendům. Tyto proměny ve vzdělávání se označují jako humanizace školy. Mluví se o škole otevřené a komunikující, která navazuje kontakty a rozvíjí vztahy a spolupráci se širokou veřejností, zejména s rodinami dětí [...].“ (Maňásková, 2009, s. 3) V souvislosti s humanizací školy dochází i k upevňování vztahu mezi rodičem a učitelem. Stávají se z nich partneři, kteří působí na výchovu dětí, tudíž pro zdárné fungování vztahu je nezbytná oboustranná komunikace. Jak tedy reálná komunikace mezi těmito dvěma stranami probíhá v běžném životě?

2.1. Formy a způsoby komunikace školy a rodiny

„Kontakty mezi školou a rodinou, resp. učitelem a rodiči se realizují v systému vzájemné komunikace různými formami. Za nejpodstatnější vlastnosti, které odlišují různé druhy kontaktů, považujeme míru zprostředkovanosti (bezprostřední versus zprostředkovaný styk), obsahové zaměření střetnutí, jeho sociální vymezení (individuální versus kolektivní) a pochopitelně jeho funkci.“ (Štech, S. a Viktorová, I., 2010, s. 78, závorky v originále) Za bezprostřední kontakt lze považovat např. třídní schůzky, společné akce pro rodiče a jejich děti, setkání při předávání dítěte, mimořádné konzultace apod. Důležité je, že se jedná o kontakt, kdy je osobně přítomen jak rodič, tak učitel. Zprostředkovanou formou kontaktu je např. telefonát, email, webové stránky, ale i informace předávané prostřednictvím nástěnky či vývěsky umístěných v šatně mateřské školy.

„Komunikace mezi rodinou a školou se formuje postupně od počátku školní docházky [...]. Rodiče si musí najít a strukturovat (případně při změnách reformulovat) svoje místo ve škole a podobu vlastního komunikování se školou. Hlavní role je ovšem na straně školy, která jako první na tahu určuje pro rodiče formy a obsah možných kontaktů.

Těm se do jisté míry rodiče musí naučit, přizpůsobit se jim a pohybovat se v nich, i když je zachována jistá možnost vlivu ze strany rodiny.“ (Tamtéž, závorky v originále) Největší objem informací je pravděpodobně předáván u příležitosti třídních schůzek, kdy se rodiče seznamují s organizací provozu mateřské školy a s jejím chodem (školní řád, provozní řád školní jídelny a venkovních ploch). Přínosnou formou komunikace jsou také společné akce, které svou neformálností a otevřeností umožňují upevňovat vzájemný vztah mezi rodičem a učitelem. Naopak zprostředkovaná forma komunikace prostřednictvím zmiňovaných nástěnek umožňuje rodičům získat povědomí o tom, jaké jsou týdenní tematické plány s dětmi, jaký je plán divadelních představení či společných aktivit. Rodiče mohou na nástěnce vidět výtvarnou tvorbu svých dětí, čímž mají neustálý přehled o jejich schopnostech a dovednostech. Vývěsky tak nabízejí prostor pro informace týkající se aktuálních událostí a krátkodobých plánů.

2.2. Obsahy komunikace mezi školou a rodinou

V předešlé kapitole o typických formách komunikace jsem se okrajově zmínila i o tom jaké mohou být obsahy sdělení. Nyní bych chtěla poukázat na obsahy sdělení, která jsou charakteristická pro daný způsob komunikace.

Obsahu pedagogické komunikace se věnuje Mareš a Křivohlavý v knize s názvem Komunikace ve škole. Tato kniha je zaměřena na základní stupeň vzdělávání, což ovšem nevylučuje možné shody v obsahu komunikace i v mateřské škole. „Pedagogická komunikace není jen předáváním sociální zkušenosti nebo výměnou učebních informací. Její obsah závisí na tom, kterou pedagogickou funkci právě plní. Může např. organizačně zajišťovat průběh společné činnosti, může zprostředkovávat mezilidské vztahy, postoje, emocionální stavy.“ (Mareš, J. a Křivohlavý, J., 1995, s. 30)

Třídní schůzky, které se jeví jako základní způsob komunikace jsou přínosné v obsahu sdělení rodičům hned v několika ohledech. V průběhu třídních schůzek má paní učitelka možnost obeznámit rodiče s informacemi, které mohou být podrobeny diskuzi. Informace týkající se oblasti spolupráce, organizace a provozu mateřské školy, legislativní změny či potřeby dětí. Za velmi přínosné formy kontaktu jsou považovány i společenské akce (akce pro celou školu či akce probíhající na třídách), neboť při těchto neformálních

příležitostech odpadá ostých rodičů a v průběhu konverzace řeší běžné věci jako je chování dítěte, problémy v rodině, mohou poskytnou paní učitelce rady, nápady, zkušenosti týkající se jejich dítěte. Nástěnky a vývěsky umístěné v šatně pak nabízejí prostor pro informace týkající se probíhajícího školního roku (např. jaké je zaměření školy, jaká je organizace provozu, plán divadel, společné aktivity, měsíční a týdenní témata, výkresy, grafomotorická cvičení, pracovní listy aj.) Poslední, ale v dnešní době nepostradatelnou formou komunikace jsou webové stránky školy, kde je k nahlédnutí soubor vešech informací, včetně fotodokumentace z činností a provozu v mateřské škole.

2.3. Role dětí v komunikaci mezi mateřskou školou a rodičem

Nezanedbatelná je i role dětí v komunikaci mezi rodiči a školou. Je jisté, že v mateřské škole je význam role dětí v této nepřímé komunikaci mnohem menší, neboť nejsou vlastníky žákovské knížky, ani notýsku, kam se v běžné praxi na základní škole zapisují vzkazy pro rodiče a naopak. Ovšem míra významu role dítěte z mateřské školy v komunikaci mezi „svými“ dospělými je přinejmenším neopomenutelná. „Dítě samo je důležitým zdrojem informací pro obě strany: jak mluví, jak chodí oblečené, jeho slovní zásoba, znalosti a zájmy, schopnosti, ambice, jak se chová ke druhým dětem a jak je oblíbené, jeho chování k dospělým aj. Dítě nese poselství o emocích, únavě, náladách, problémech i nemoci. Většina zkušených učitelů dovede rozpoznat náhlé rodinné těžkosti nebo osobní problémy svého žáka; rodiče mohou vycítit obtíže ve škole.“ (Štech, S. a Viktorová, I., 2010, s. 82)

Nyní jsme si stručně přiblížili, jak může probíhat komunikace mezi učitelkou a rodičem v běžném životě, avšak „[...] vztah rodiny a školy není jen záležitostí přímé komunikace a výměny informací. Je **zprostředkován** řadou procesů a představ, kterým musíme porozumět.“ (Štech, S. a Viktorová, I., 2010, s. 91, tučné písmo v originále)

V rámci tématu komunikace mezi rodinou a školou bych ráda zmínila příklad již realizované případové studie, která byla provedena v roce 2003 na obdobné téma „Mateřská škola a rodiče“ pod vedením profesorky Milady Rabušicové. Studie byla prováděna v rámci mateřské školy, která se zapojila do programu Začít spolu. Ze závěrečné zprávy zjistíme, že „způsoby komunikace s rodiči i jejich zdůvodnění

(východiska a argumentace) vycházejí z programu Začít spolu a komunikace a spolupráce s rodiči obecně je zdůrazňována jako jeden z pilířů tohoto programu i jeho realizace v této mateřské škole. Opakovaně se zdůrazňuje, že smyslem komunikace a spolupráce s rodinami dětí je především diagnostikování potřeb každého dítěte a jeho rozvoj ve všech oblastech.“ (Rabušicová, 2003, s. 12, závorky v originále) Prof. Rabušicová provedla případovou studii ve velmi specifické škole, která se od běžných státních institucí, potažmo školek, v mnohém liší. Nicméně na základě výše uvedených teoretických zjištění si i já kladu za cíl zjistit „*Jaké principy komunikace fungují v mnou vybrané mateřské škole.*“

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3. Hlavní cíl a dílčí úkoly práce (výzkumná strategie)

Práce bude provedena za účelem zjištění, jaké principy komunikace fungují v mateřské škole. Zvolím metodu případové studie a to především z důvodu, že ji lze aplikovat na pedagogicko – psychologický výzkum, byť jsem si vědoma toho, že výstupem provedené studie s největší pravděpodobností bude porozumění jevu (v našem případě komunikaci) probíhající mezi učitelem a rodičem, nikoliv statistické údaje.

Vzhledem ke kvalitativní povaze zvolené studie si stanovím rámcový výzkumný projekt a ten budu v průběhu studie doplňovat a upřesňovat na základě změn, neboť budu zkoumat lidi a situace v jejich přirozeném prostředí, které se často proměňuje. Navrhovaná případová studie bude flexibilní, stejně jako předem stanovené výzkumné otázky. (Skutil a kol., 2011)

V návaznosti na zvolenou literaturu (viz. výše) si kladu tyto otázky:

Hlavní výzkumná otázka: „*Jak probíhá komunikace mezi rodiči a učitelkami?*“

Dílčí výzkumné otázky: 1. „*Jaké obsahy komunikace jsou pro rodiče důležité?*“

2. „*Jaké formy komunikace jsou pro rodiče důležité?*“

3. „*Jak hodnotí rodiče efektivitu komunikace?*“

Výzkumná strategie bude mít kvalitativní povahu, protože pro navrhovaný projekt je kvantitativní postup nevhodný. Případová studie bude prováděna v Mateřské škole Odolena Voda, okres Praha – východ. Volba výběru je ovlivněna několika důvody. O realizaci výzkumu projevila zájem paní ředitelka, neboť by mohla na základě závěrečné zprávy učinit kroky ke zlepšení komunikace mezi učitelkami a rodiči. Výběr ovlivňuje i skutečnost, že realizaci bude provádět osoba, která je jednou z kolektivu učitelek tedy já. Za výhodu lze považovat i blízkost školy bydliště výzkumníka.

3.1. Charakteristika mateřské školy

Pro konkrétnější popis vzorku uvedu obecnou charakteristiku školy v parametrech. Město Odolena Voda má cca 5 300 obyvatel a je bydlištěm mnoha mladých rodin s dětmi, neboť se zde v posledních pěti letech postavilo velké množství rodinných domů a vzniklo několik sídlišť se zcela novými byty. Mateřská škola Odolena Voda se nachází v okolí bytové zástavby z 90. let a je jedinou školkou v obci. Provoz mateřské školy probíhá celkem ve čtyřech budovách, konkrétně v osmi třídách s dostatkem herního místa pro děti. Dvě dvoupodlažní budovy mateřské školy, ulice Komenského 307, jsou z roku 1970 – 1971. Tyto budovy se nacházejí v oploceném areálu s velkou zahradou, která je vybavena certifikovanými pískovišti, průlezkami a houpačkami. Mezi budovami je postaven hospodářský pavilón, kde je umístěna kancelář ředitelky a hospodářky, zároveň je prostor budovy využíván školní kuchyní. Od 1.10.2010 byla uvedena do provozu třída, která vznikla v druhém nadzemním podlaží této budovy, čímž se zvýšila kapacita školy. Další místo poskytovaného vzdělávání je vzdálené od výše popsaného areálu cca 300 m. V budově, ulice U Kostela 109, jsou umístěny tři třídy. Areál této budovy z roku 1980 je též vybaven herními prvky a plotem.

Mateřská škola Odolena Voda v současné době pojímá celkem 192 dětí. Vzhledem k počtu osmi tříd (z toho 4 třídy dětí předškolního věku, 4 třídy dětí mladšího věku 4 let) připadá na jednu třídu průměrně 24 dětí. Na tento počet dětí je zaměstnáno 16 učitelek, přičemž všechny mají odpovídající kvalifikační předpoklady. Průměrný věk pedagogů je 41 let. (podle ŠVP, Boháčková E. a kol., 2010)

Vedle běžného provozu mateřské školy mají rodiče možnost využít i logopedickou péči či poradenské centrum, které se nacházejí v areálu mateřské školy.

Od února 2012 je v provozu logopedie pod vedením speciálního pedagoga – logopeda. Tato logopedická péče není hrazena ze zdravotního pojištění. Práce logopeda je zaměřena na dechová a hlasová cvičení, cvičení motoriky mluvidel, rozvoj fonemického sluchu (rozlišování hlásek ve slovech) a především na nápravu a vyvozování hlásek. Logopedická sezení se konají dle potřeby (přibližně 1x za dva týdny), většinou v úterý

odpoledne a ve čtvrtek dopoledne. Optimální je přítomnost rodiče při práci logopeda s dítětem, aby viděl, jak s dítětem doma pracovat.

Speciálně pedagogické centrum Klíč nabízí služby jako je rodinné poradenství, individuální poradenství ve složitých životních situacích, relaxace, terapie, právní poradenství – školská a pracovní problematika, právo rodinné, občanské, pedagogické a speciálně pedagogické poradenství, raná péče, zejména podpora rodin s dítětem se speciálními potřebami (autismus a další) do 7 let věku, klinická logopedie (i dospělý klient), grafomotorika, vzdělávání v oblasti speciální pedagogiky a pedagogiky předškolního věku, příprava dítěte na vstup do ZŠ aj.

Sociografický profil rodin lze přibližně určit nahlédnutím do evidenčních listů každého dítěte, kde rodiče mohou dobrovolně uvést dosažené vzdělání a svého zaměstnavatele. Též vzhledem k právní formě mateřské školy, tj. příspěvková organizace s právní subjektivitou, jejímž zřizovatelem je město Odolena Voda, lze předpokládat, že jsou do školy přijímány děti v poměrném zastoupení všech společenských vrstev, tzn. děti rodičů s nejnižším vzděláním, děti rodičů se středoškolským, ale i vysokoškolským vzděláním.

3.2. Výzkumný soubor

Ve zvolené případové studii budu zkoumat komunikaci z pohledu rodičů, protože z pozice výzkumníka (učitelky) mám zájem zjistit právě tento aspekt.

Do výzkumného vzorku zahrnu celkem 16 rodičů. Toto číslo je odvozeno od celkového počtu učitelek, neboť beru v potaz, že by tato práce mohla být využita i v rámci diplomové práce, v níž by se jednalo o komparaci komunikace mezi učitelkami a rodiči.

3.2.2. Kritéria pro zahrnutí rodiče do studie

Záměrně budou do výzkumného vzorku zahrnuti rodiče předškoláků z důvodu delší zkušenosti v komunikaci s učitelkami mateřské školy, neboť jejich dítě navštěvuje školku minimálně druhým rokem. Dále budou do studie záměrně zahrnuti rodiče přibližně

stejně věkové skupiny, protože u věkově vyvážené skupiny rodičů je větší předpoklad, že budou v rámci studie hovořit o podobných věcech. Věk rodičů bude v rozpětí 30 – 45 let, neboť je zde předpoklad, že v tomto věku budou rodiči již druhorozených dětí a budou mít déle trvající zkušenost v komunikaci s mateřskou školou.

Komunikační strategie jsou rozdílné u obou pohlaví, tudíž ve své práci budu oslovovat pouze matky, neboť z vlastní zkušenosti vím, že komunikace probíhá většinou mezi učitelkou a matkou. Tuto skutečnost lze potvrdit i tradičními rolemi ženy a muže ve vztahu k dítěti, které jsou stále hluboce zakořeněné v naší středoevropské společnosti. (podle Národní koncepce rodinné politiky, 2005)

Z výzkumného vzorku budou vyloučeni prarodiče či dospělí sourozenci, kteří mají dítě ve své péči a to z prostých důvodů, které odvozují z výše uvedeného. Studie bude zaměřena výhradně na rodiče potažmo matky.

Vzorek bude konstruován na základě výše uvedených kritérií, tzn.:

1. rodič předškoláka
2. věk rodiče bude v rozmezí 30 – 45 let
3. rodič druhorozeného dítěte
4. rodič bude matkou

Vzorek vytipuji tak, že budu spolupracovat s učitelkami předškolních tříd (celkem 4 třídy) a oslovím víc rodičů než zvolený počet šestnácti, protože budu předpokládat i možnost odmítavé reakce ze strany matek zúčastnit se projektu.

3.3. Výzkumné techniky

Výzkumné techniky využiji dvě **1. polostrukturovaný rozhovor** a **2. zúčastněné pozorování**, neboť z rozhovorů získám tzv. sociální diskurz, tzn. jak rodiče o komunikaci přemýšlí ve vztahu k realitě. Zatímco z pozorování získám obraz sociálních norem a reality tzn., jak jsou normy uplatňovány. V rámci analýzy pak budu srovnávat obě výzkumné techniky a zjišťovat, jak informace odpovídají normám.

3.3.1. Polostrukturovaný rozhovor

Hendl říká: „Rozhovor s návodem pomáhá udržet zaměření rozhovoru, ale dovoluje dotazovanému zároveň uplatnit vlastní perspektivy a zkušenosti.“ (Hendl, 2005, s. 174) Pro svou případovou studii tedy zvolím techniku polostrukturovaného rozhovoru, protože mi tento způsob umožní získat osobní kontakt s rodiči. Vzhledem k tomu, že otázky budou mnou předpřipravené, budu mít větší možnost plynule rozhovor vést dle takto vytvořené „osnovy“ a zároveň získat odpovědi na otázky mého zájmu.

Předtím než se rozhovor uskuteční, bude nutné kontaktovat matku a vysvětlit jí veškeré náležitosti týkající se samotné studie, tzn. seznámit jí s účelem provádění případové studie; vysvětlit, jak bude rozhovor zhruba probíhat; říci, že rozhovor bude nahráván na diktafon, samozřejmě se souhlasem dotazované osoby a jak bude se získanou výpovědí naloženo. Pokud bude se vším osoba srozuměna a pokud bude se spoluprací souhlasit, nechám si před započatím rozhovoru podepsat informovaný souhlas.

Jsem si vědoma časové náročnosti, která se projeví, jak při provádění jednotlivých rozhovorů, tak při analýze získaných výpovědí. Ovšem počet osob zařazených do výzkumného vzorku není nemožné v rámci případové studie obsáhnout. Též jsem si vědoma toho, že studie může být ovlivněna řadou okolností např. prostředím, které bude pro rozhovor zvoleno, pravděpodobně by se mělo jednat o neutrální prostor, tzn. mimo mateřskou školu či v místnosti, která slouží výhradně pro učitelky a je tak mimo dosah dětí. Výpověď bude též závislá na vyjadřovacích schopnostech dotazované a na mé schopnosti rozhovor vést; zároveň může být výpověď ovlivněna zvoleným způsobem rozhovoru, kterým je nahrávání na elektronické zařízení, neboť dotazovaný může být touto situací znervózněn. Nicméně pokud získám souhlas s nahráváním, učiním tak, neboť tím zabráním opomenutí některých údajů, což bych riskovala, kdybych využila např. zápis bezprostředně po ukončení rozhovoru.

Jednotlivé otázky rozhovoru budou strukturovány tak, aby byly zaměřeny obecně na důvody, proč dochází ke komunikaci, způsoby komunikace, zájem rodiče na dění v mateřské škole.

Konkrétní znění otázek pro můj účel:

Vstupní otázka :

Otázka č. 1

Je něco, co vás konkrétně zajímá v souvislosti s tím, že je vaše dítě každý den v mateřské škole?

Otázky zaměřené na aktéry komunikace :

Otázka č. 2

Když chcete něco vědět v souvislosti s mateřskou školou, co děláte? Na koho se obracíte?

Otázka č. 3

Jak si představujete ideální komunikaci s paní učitelkou?

Otázka č. 4

Jak si myslíte, že by vypadala špatná komunikace s paní učitelkou?

Otázka č. 5

Dozvídáte se informace od dítěte? Ověřujete je s paní učitelkou či s někým dalším? Stalo se toto někdy? Vzpomínáte si na tu situaci?

Otázka č. 6

Myslíte si, že mateřská škola, potažmo paní učitelka, dostatečně informují, Případně nabízejí formy řešení v souvislosti s výchovnými nebo vzdělávacími problémy vašeho dítěte?

Otázky zaměřené na obsah komunikace :

Otázka č. 7

K informacím, které byste ráda věděla nebo potřebovala, se dostáváte snadno či obtížně?

Otázka č. 8

Je naopak něco, co vás vůbec nezajímá a přesto se vám tyto informace dostávají?

Otázka č. 9

Jste spokojena s předávanými informacemi prostřednictvím nástěnky?

Otázka č. 10

Jste spokojena s obsahem internetových stránek mateřské školy a jejich aktualizací?

Otázky zaměřené na způsob komunikace :

Otázka č. 11

Jak jste informována, když se koná akce celé školy/třídní akce pro rodiče?

Otázka č. 12

Jak informujete mateřskou školu/paní učitelku o vaší mimořádné situaci?

Otázka č. 13

Vyhovuje vám omlouvání dítěte při nemoci či odhlašování obědů prostřednictvím telefonu?

Otázka č. 14

Popsala byste mi jak vypadá příchod a odchod dítěte do/z mateřské školy?

Otázka č. 15

Myslíte si, že způsoby kontaktu, které mateřská škola, případně paní učitelka využívá, jsou dostatečné?

Závěrečná otázka :

Otázka č. 16

Máte zájem o rozvoj komunikace mezi vámi a učitelkou?

3.3.2. Zúčastněná strukturovaná pozorování

„Pozorování je založeno na sledování a následné analýze jevů, které lze vnímat smysly. Pozorování je výzkumnou metodou tehdy, je-li záměrné, cílevědomé, plánovité, systematické a řízené (výzkumník pracuje podle projektu, který obsahuje cíl pozorování, předmět pozorování, časový harmonogram, použité prostředky shromažďování dat, způsoby registrace jevů a jejich vyhodnocování). Plánovitost, záměrnost a systematickost vytvářejí do určité míry standardní podmínky, které zajišťují míru objektivity. Pro pozorování je charakteristické, že výzkumný pracovník nezasahuje do objektivní reality [...].“ (Skutíl a kol., 2011, s. 101, závorky v originále)

Techniku zúčastněného pozorování volím z důvodu toho, že získám možnost seznámit se s bezprostředním průběhem komunikace odehrávající se mezi učitelkou a rodičem. V rámci zúčastněného pozorování budu opakovaně navštěvovat mateřskou školu, konkrétně třídu předškoláků, nad rámec svého zaměstnání učitelky tzn. mimo mou pracovní dobu. Pozorování budu provádět v časech, kdy dochází k předávání dítěte mezi rodičem a učitelem tzn. ráno nebo v odpoledních hodinách, kdy reálně komunikace

probíhá. Budu si všímat především forem komunikace, které mezi učitelkou a matkou probíhají; verbální komunikace; jak rodiče/matky čtou nebo nečtou nástěnky a vývěsky umístěné v šatně mateřské školy; jak komunikují rodiče mezi sebou. Zaměřím se především na formy komunikace, které směřují ke každodennímu provozu mateřské školy.

Zaregistrované pozorované jevy, tzn. aktéry, čas, obsah a formy komunikace budu pečlivě zaznamenávat do tzv. pozorovacího archu.

Pozorovací arch bude mít následující podobu:

- 1) Zúčastněné strukturované pozorování
 - a) Podoby komunikace
 - Zprostředkované formy kontaktu
 - Telefon
 - Informace předávané prostřednictvím nástěnky
 - Sešit na sdělení rodičů
 - Webové stránky
 - Bezprostřední formy kontaktu
 - Třídní schůzky
 - Společné akce pro rodiče a jejich děti
 - Setkání při předávání dítěte
 - Individuální konzultace rodiče x učitelka
 - b) Časy komunikace
 - Komunikace s rodičem
 - Osobně (O čem byla komunikace? Jaký byl průběh komunikace? Jak funguje předávání věcí? Jaká je forma předávání dítěte tzn. např. zda matka předává a komunikuje skrze dítě či nikoliv)
 - Šatna (zájem soustředit na to, zda matky čtou nebo nečtou nástěnky v prostorách šatny)
 - Sešit na sdělení rodičům (analyzovat co bylo do sešitu napsáno a zda to jsou adekvátní informace dle paní učitelky)
 - Telefon (za jakým účelem proběhl telefonát, jak by učitelka rozhovor

vyhodnotila, zda byly informace věcné a důležité, případně jaká byla délka rozhovoru. Všimát si, zda nedochází k přesunu do osobní roviny, tzn. vysvětlování ze strany rodiče nad rámec sdělení)

3.4. Kvalitativní analýza a zpracování dat

Transkripce

Abych mohla získané údaje analyzovat, musím provést transkripci, což je proces, při němž převedu získané informace do lépe zpracovatelné podoby. Pro svou případovou studii jsem se rozhodla pro transkripci doslovnou, tzn. veškeré nahrávky rozhovorů přepíšu do textové podoby, zatímco poznámky uvedené do pozorovacího archu již v textové podobě budou.

Segmentace a kódování

V momentě, kdy budu mít informace přepsány do písemné podoby, mohu začít se segmentací a kódováním. Způsob vyhodnocení dat uvedu na smyšleném příkladu výpovědi jedné z dotazovaných matek.

Příklad:

Z pozice výzkumníka se v rámci polostrukturovaného rozhovoru zeptám jedné z matek na otázku zaměřenou např. na formu komunikace. Otázka by konkrétně mohla znít: *„Došlo někdy k tomu, že jste byla nespokojena s tím, jak se k vám dostávají informace o dění v mateřské škole?“*

Sdělení matky by mohlo znít doslova např. takto: *„Byla jsem rozzlobená, když jsem přišla do školky a zjistila jsem, že je karneval. A pak jsem se dozvěděla, že informace o tak důležité věci je umístěna na nástěnce mateřské školy. Šla jsem si to s učitelkou vyříkat, že mě na to mohla upozornit.“*

Sdělení bych doslovně přepsala do písemné podoby a určila segment. V tomto smyšleném sdělení by bylo segmentem např.: „*Šla jsem si to s učitelkou vyříkat.*“ K tomuto segmentu bych přiřadila kód, který bych nazvala *konflikt s učitelkou*.

Na základě kódování budu vytvářet kategorie, na jejichž základě budu interpretovat data, která jsem analyzovala. Kategorie nazvu různě, ale pro vysvětlení způsobu analýzy smyšleného příkladu uvedu kategorie nazvané *nátlak ze strany rodiče* a *významné události v mateřské škole*. Pokud zjistím, že spolu tyto kategorie souvisí, znamená to, že je mezi nimi vztah. Na základě těchto vztahů pak budu interpretovat realitu. Kdyby více rodičů uvedlo podobný postřeh, pak bych musela v závěrečné zprávě například uvést, že dotazovaným matkám nevyhovovala forma písemného sdělení související s významnou událostí v mateřské škole.

3.5. Hodnocení výzkumu a etika

Validita výzkumu bude vysoká, neboť bude využito velké množství dat, ovšem reliabilita bude nízká, protože výsledky případové studie nemůžou být přeneseny na příklad jiné mateřské školy a na jiné typy rodičů. Cíleně se zaměřuji na homogenní skupinu matek vybraných dle kritérií, neboť se mi nejedná o určení typického reprezentanta = rodiče.

Vzhledem k tomu, že jsem jedna z kolektivu 16 učitelek, mohlo by se zdát, že studie bude ohrožena mým subjektivním náhledem. Právě této subjektivity se musím vyvarovat, neboť při realizaci výzkumu budu více výzkumníkem nežli učitelkou a právě tato sebereflexe by mi k tomu měla pomoci. Výhoda osobního zainteresování do chodu mateřské školy se může naopak projevit v závěrečné zprávě, neboť sdělení by mohlo být srozumitelnější i běžnému čtenáři.

Správná etika bude dodržena tím, že nejprve získám souhlas s prováděním výzkumu od ředitelky Mateřské školy Odolena Voda. Informovaný souhlas by mohl vypadat následovně: *Souhlasím s provedením případové studie v rámci Mateřské školy Odolena Voda, okres Praha – východ. Jsem obeznámena s tím, že výzkumné téma je zaměřeno na komunikaci mezi učitelkami a rodiči, přičemž výzkumným cílem je zjistit*

„Jak probíhá komunikace mezi rodiči a učitelkami mateřské školy“. Jsem si zcela vědoma, že případová studie bude prováděna za účelem výzkumu, a tudíž i se získanými informacemi bude nakládáno jen pro tento účel. Závěr výzkumu bude možné nahlédnout na oficiálních stránkách mateřské školy <http://www.msov.cz/>, ale dílčí závěry nikoliv. Takto formulovaný souhlas bude stvrzen podpisem ředitelky mateřské školy a oficiálním razítkem školy.

Obdobně sestavený informovaný souhlas budou podepisovat rodiče/matky a paní učitelky, přičemž bude doplněn o věty: *Během provádění šetření může výzkumník pořizovat fotodokumentaci a rozhovor mezi výzkumníkem a rodičem bude nahráván na záznamové zařízení, přičemž anonymita informátora bude zaručena.*

4. Šetření v mateřské škole

4.1. Vyhodnocení polostrukturovaných rozhovorů aneb mateřská škola z pohledu rodičů (matek)

Vstupní otázka :

Otázka č. 1

Je něco, co vás konkrétně zajímá v souvislosti s tím, že je vaše dítě každý den v mateřské škole?

Rozhovory byly započaty vstupní otázkou: *„Je něco, co vás konkrétně zajímá v souvislosti s tím, že je vaše dítě každý den v mateřské škole?“* Tato otázka měla rodiče/matky přimět k zamyšlení se nad tím, co je pro ně v rámci docházky do mateřské školy důležité a co naopak nikoliv.

Největší počet odpovědí se shodoval v zájmu o konkrétní chování dítěte. Zároveň však matky v rozhovorech uváděly, že jsou si vědomé náročnosti a omezených možností

paní učitelky v souvislosti s počtem dětí na třídě. Do zkoumané mateřské školy chodí v průměru do jedné třídy 24 dětí, počet je vždy stanoven na základě zákonných norem pro předškolní vzdělávání, kterými se ředitelka mateřské školy řídí.

Srovnatelný zájem projevovaly matky v souvislosti s děním v mateřské škole během dne, tzn. jak byl sestaven týdenní a denní program pro děti a na jaké téma byl zaměřen. Školní vzdělávací program na této zkoumané mateřské škole vychází z potřeb dětí a vzdělávací témata jsou v souladu s přírodním rokem, v souladu se čtyřmi ročními obdobími (jaro, léto, podzim, zima), přičemž jednotlivé měsíce jsou uspořádány do tematických celků, které stanovují záměr, okruh oblastí pro stanovení her a činností, vzdělávací nabídku a očekávané výstupy. Zároveň je ve ŠVP zakotvena spolupráce s rodiči a její formy. Každá učitelka, vždy ve dvojici se svou kolegyní, vychází z tohoto ŠVP a na svých kmenových třídách sestavují TVP, kde jsou, mimo jiné, stanovena jednotlivá týdenní témata a ty jsou středem zájmu dotazovaných matek. Ze strany matek tato skutečnost potvrzuje zájem o vzdělávací nabídku. Lze tedy vyvodit, že dotazované matky nejsou pasivní a není jim lhostejné, jak tráví jejich dítě svůj čas a zda je to účelné. Cituji jednu z odpovědí, která výše uvedené nejlépe vystihuje: „*Ráda bych se dozvěděla víc o tom, co moje dcera v souvislosti se stráveným dnem ve školce prožila, co dělala, jak se chovala, ale chápu, že v souvislosti s tolika dětma není možné si všechno pamatovat.*“

Otázky zaměřené na aktéry komunikace :

Otázka č. 2

Když chcete něco vědět v souvislosti s mateřskou školou, co děláte? Na koho se obrácíte?

Rozhovor pokračoval dotazováním se na aktéry komunikace, konkrétně na koho se respondenti/matky obracejí, pokud chtějí něco vědět v souvislosti s mateřskou školou. Naprostá většina matek vypověděla, že prvotně řeší vše s paní učitelkou a téměř polovina z nich dodala, že jim/učitelkám důvěřuje. V kmenové třídě se vždy střídají dvě učitelky, ale pokud je např. omezený provoz mateřské školy a jednotlivé třídy jsou spojené z

důvodu menšího počtu dětí na třídách, stává se, že může suplovat ve třídě i jiná paní učitelka. Pokud se matky dotazují, obracejí se v první řadě na učitelku a až poté na ředitelku, hospodárku, dítě a internet, přesně v tomto pořadí. „*Věřím jim, i hospodárce. Po domluvě s ředitelkou mi učitelky i hospodárka vycházejí vstříc s jídelníčkem dcery, protože má alergie na některé jídlo, takže jim věřím, musím.*“ Budování tohoto vztahu a důvěry je v zájmu dítěte, tudíž tento aspekt je nutné vnímat jako velmi důležitý a zásadní.

Otázka č. 3

Jak si představujete ideální komunikaci s paní učitelkou?

Následně byly pokládány otázky týkající se představ o ideální komunikaci a jak by podle matek vypadala komunikace, která by těmto představám zcela neodpovídala a mohla tak být označena za špatnou. Tyto otázky opět byly vybrány a zařazeny na začátek rozhovoru záměrně, neboť respondenti/matky měly možnost ujasnit si, jak komunikace vypadá v jejich praxi a měly možnost uvědomit si klady a zápory, což bylo nezbytné pro pokračování v polostrukturovaném rozhovoru. Téměř polovina dotazovaných matek připustila, že v případě výskytu blíže nekonkretizovaného problému by kladly v první řadě důraz na včasnou informovanost, dále pak na vlastnosti a schopnosti učitelky a v neposlední řadě na způsob komunikace „*Ideální komunikaci si představuju z očí do očí*“ a formu komunikace „*Tak nejlepší je to, řešit problém hned, při tom odchodu nebo potom ráno při příchodu a není problém si domluvit kdykoliv schůzku po školce.*“ Po vzájemné domluvě nabízí učitelky všem rodičům možnost konzultace, která probíhá mimo provozní dobu mateřské školy a bez přítomnosti dětí.

Otázka č. 4

Jak si myslíte, že by vypadala špatná komunikace s paní učitelkou?

Respondenti/matky na otázku: „*Jak si myslíte, že by vypadala špatná komunikace s paní učitelkou?*“ odpovídaly, že za špatnou komunikaci by považovaly, kdyby paní učitelka měla nedostačující vlastnosti či schopnosti proto, aby mohla rozhovor vést (tzn. neochota, nezájem, lhostejnost). V druhém případě označovaly dotazované matky za špatnou komunikaci úplnou absenci komunikace. Ve výpovědích se též objevovala shoda v nedostatečné informovanosti, kterou by respondenti označovali také za špatnou. Překvapilo mě však, že u dvou výpovědích panuje shoda v názoru, že špatná komunikace může pramenit i ze strany rodiče „*Špatná komunikace by byla, kdybych se já na nic nikdy nezeptala a stejně tak i paní učitelka, kdyby tam nebyl zájem. Nepříjemného jsem nezažila nic nezažila.*“

Otázka č. 5

Dozvídáte se informace od dítěte? Ověřujete je s paní učitelkou či s někým dalším? Stalo se toto někdy? Vzpomínáte si na tu situaci?

Primárně je tato případová studie zaměřena na komunikaci probíhající mezi učitelkou a rodičem/matkou, ale je nutné připustit možnost, že v tomto komunikačním vztahu může být i hlavním aktérem samotné dítě. Tudíž jsem zjišťovala zájem, zda se matky dozvídají informace od dítěte a pokud ano, zda si je ověřují s učitelkou či někým dalším. Většina matek na otázku odpovídala kladně. Dokonce většina z nich volí dotazování se dítěte z vlastní iniciativy, z toho polovina si výpověď dítěte ověřuje i u paní učitelky. Výpovědi se shodovaly v obsahu ověřování sdělení získaných od dítěte s paní učitelkou. Nejčastější důvod pro ověření si pravdivosti výpovědi dítěte u učitelky byl

jednoznačně konflikt mezi dětmi „Ano, někdy informace, které se dozvim od dítěte konzultuji s paní učitelkou. (Můžete mi prozradit o jaké informace se jedná? Napadá vás něco konkrétního?) tak třeba, kdyby někdo byl zlej a stal by se konflikt, pak bych to řešila.“ Nebo „Informace se od dítěte dozvídám. Stejně info o denním dění mám i od paní učitelky. Myslím, že bych si je ověřovala jen v případě nějakého závažného problému jako je například šikana mezi dětmi a podobně.“ Dále si matky ověřují, přesně v tomto pořadí, co dělaly, stravování, když mají děti do mateřské školy něco přinést či pokud se konají akce a výlety.

Otázka č. 6

Myslíte si, že mateřská škola, potažmo paní učitelka, dostatečně informují, případně nabízejí formy řešení v souvislosti s výchovnými nebo vzdělávacími problémy vašeho dítěte?

Mezi aktéry komunikace v rámci mateřské školy lze zařadit i osoby, které doplňují a rozšiřují výchovné a vzdělávací působení učitelek. 15 matek z 16 dotazovaných na otázku „Myslíte si, že mateřská škola, potažmo paní učitelka, dostatečně informují, případně nabízejí formy řešení v souvislosti s výchovnými nebo vzdělávacími problémy vašeho dítěte?“ odpovědělo souhlasným ano, zatímco 1 matka nevěděla. V prostorách mateřské školy je logopedická poradna, kam dvakrát do týdne dochází logopedický specialista a rodiče s dětmi, které mají problémy s výslovností, vady řeči apod., mají možnost tuto poradnu navštěvovat. Dvě odpovědi respondentů/matek se v tomto shodly „Jo, myslím, že jo, na logopedii chodíme třeba díky paní učitelce, která nás upozornila, že by to bylo vhodné a tak“ a „Jo, je tu logopedie kam chodíme, takže jo“. Zároveň v prostorách školy působí Rodinné poradenské centrum a speciálně pedagogické centrum Klíč, které nabízí rozmanité služby zaměřené na rodinné a pedagogické a speciálně pedagogické poradenství aj. (více viz. Charakteristika Mateřské školy), tudíž rodiče mohou využít i tuto alternativu služeb, přestože žádná z maminek tuto možnost v odpovědích konkrétně neuvedla.

Otázky zaměřené na obsah komunikace :

Otázka č. 7

K informacím, které byste ráda věděla, nebo potřebovala, se dostáváte snadno či obtížně?

V rámci této případové studie byly stanoveny dílčí výzkumné otázky, přičemž jedna z nich je zaměřena na obsahy komunikace, které jsou pro rodiče důležité. Nyní tedy přejdeme od aktérů komunikace k vyhodnocení otázek zaměřených na obsah komunikace. V rámci polostrukturovaného rozhovoru byla matkám položena otázka: „*K informacím, které byste ráda věděla nebo potřebovala, se dostáváte snadno či obtížně?*“ Matky zodpověděly, že využívají internetové stránky mateřské školy, informativní nástěnky a rozhovor s paní učitelkou. Zájem o obsah komunikace se pak zaměřuje na akce školy, divadla, stravování, výtvarné práce, školní vzdělávací program, fotky, omezený provoz mateřské školy a výlety. „*Vše je dostupné si myslím, jako třeba jídelní lístek na nástěnce nebo na netu, informace o konání akcí, divadel, téma týdne, výtvarka.*“ Shodně zodpověděly, že k informacím se dostávají snadno, až na pár výjimek nedostačujících informací týkajících se akcí mateřské školy „*Někdy jsou informace o budoucí akci vyvěšeny na poslední chvíli.*“

Otázka č. 8

Je naopak něco, co vás vůbec nezajímá, a přesto se vám tyto informace dostávají?

Ovšem otázka „*Je naopak něco, co vás vůbec nezajímá, a přesto se vám tyto informace dostávají?*“ byla 100% zodpovězena souhlasným NE. Jako příklad uvádím citace dvou odpovědí: „*Ne, všechno mě zajímá, všechno sleduju a jsem ráda za všechny informace*“ či „*Neřekla bych, nemyslím si, že by školka dávala víc informací než je*

nutný.“ Tento samotný fakt, opět poukazuje na zájem ze strany rodičů, kteří nejsou pouhým pasivním divákem dění okolo jejich dítěte.

Otázka č. 9

Jste spokojena s předávanými informacemi prostřednictvím nástěnky?

Mezi zprostředkované formy kontaktu lze jednoznačně zařadit informace předávané prostřednictvím nástěnky. Tudíž následným položením otázky „*Jste spokojena s předávanými informacemi prostřednictvím nástěnky?*“ bylo zjišťováno, zda obsah nástěnek, umístěných v prostorách šatny, a internetových stránek splňují očekávání rodičů/matek, nebo zda mají vůči těmto formám kontaktu nějaké výhrady. Z analýzy odpovědí vychází, že respondenti/matky jsou spokojeni s předávanými informacemi prostřednictvím nástěnky, ale objevily se shodné názory v preferenci přímého kontaktu s učitelkou, jak dokazují některé odpovědi např. „*Ano, ale využívám osobní kontakt s paní učitelkou*“ či „*Jsem spokojena. Myslím, že tam najdu všechno, a když ne, tak se zeptám*“ nebo „*Raději bych informace dostávala přímo od učitelky, chápu ale, že to je obtížný*“. Co se týče obsahu, který matky sledují na informativních nástěnkách, pak nejčastější odpovědí byl zájem o divadla, akce školy (výlety), výtvarné práce a pracovní listy dětí, týdenní vzdělávací program a s tím související téma, stravování, právě v tomto pořadí.

Otázka č. 10

Jste spokojena s obsahem internetových stránek mateřské školy a jejich aktualizací?

Zkoumaná mateřská škola internetové stránky má, <http://www.msosv.cz/>, ale nefunguje zde počítadlo návštěvnosti, ani omlouvání absence dítěte prostřednictvím emailu, což se v odpovědích projevilo jako nedostatečnost této mateřské školy.

Vyhodnocení otázky zaměřující se na internetové stránky mateřské školy potvrdilo, že naprostá většina matek je s obsahem internetových stránek spokojena, nejčastěji společně jmenovaným zájmem je zájem o fotogalerii. Ovšem postřeh jedné z respondentek poukázal i na některé nedostatečnosti internetových stránek, byť prvotní reakce na otázku byla pozitivní. Cituji „*Co se týče konkrétně naší třídy, tak si myslím, že vím konkrétně všechno co potřebuju a když ... prostě si nejsem jistá, tak se vždycky zeptám, ale spíš třeba ... na stránkách školky, co se jedná jakoby obecně ohledně školky, tak tam mi některý věci třeba chyběly a byla jsem to řešit s paní ředitelkou, ale to nebylo konkrétně o třídě. (A můžete uvést, co tam konkrétně chybělo?) Ježišmajra, co to bylo, co jsme to tam chtěly, ono nás totiž bylo víc maminek, jsme se bavily o ... o tom, že tam je jídelníček, ale není tam třeba ten vzdělávací program celej jako takovej, že vlastně konkrétně třeba nevíme, kdy jsou divadla, když se nestihneme podívat tady, že to není prostě na stránkách, protože pro někoho, kdo nechodí do školky pravidelně jako maminka, tak se to kolikrát od otce nedozví, od dítěte taky ne, že jo a když to visí jenom ve třídě, tak se nám zdálo dobrý mít to třeba na stránkách školky. (A zafungovalo to? Je to tam vyvěšený?) Myslím si, že ne. (smích) Ted' jsem nekoukala přiznám se.“* Postřeh matky, týkající se jistých nedostatečností internetových stránek, nebude opomenut v závěrečné zprávě výzkumu, neboť na jeho základě může škola jednat tak, aby došlo k nápravě a tím byla zlepšena komunikace probíhající mezi aktéry.

Otázky zaměřené na způsob komunikace :

Otázka č. 11

Jak jste informována, když se koná celoškolková/třídní akce pro rodiče?

Mateřská škola nabízí mnoho způsobů komunikace. Ve stručném výčtu jsou to verbální i neverbální podoby komunikace, zprostředkované formy kontaktu, mezi něž lze zařadit telefonát, informace předávané přes nástěnku, sešit na sdělení rodičů, již zmiňované internetové stránky nebo i bezprostřední formy kontaktu, kam řadíme např. třídní schůzky, setkání při předávání dítěte, mimořádné konzultace a společné akce pro rodiče a jejich děti. Z tohoto zestručněného výčtu podob komunikace jsem se v rozhovoru

s matkami zajímala o to, jakým způsobem jsou respondenti/matky informovány, když se koná celoškolková/třídní akce. Z odpovědí lze vyvodit tento závěr: informace o celoškolkové/třídní akci získávají rodiče z nástěnek, rozhovoru s paní učitelkou, internet a dítě, přesně v tomto pořadí dle četnosti. 6 z 16 dotazovaných matek zároveň uvedlo, že o akci jsou informovány dostatečně dopředu. „Z nástěnek ve třídě nebo na internetových stránkách. Řídím se tím, co nám učitelky řeknou nebo napíšou. Konání akcí je podle mě dáno vědět dostatečně dopředu.“ Ovšem na doplňující podotázku „Jak se do akcí zapojují?“ se názory rozcházejí. Dvě matky dokonce uvedly, že se akcí nezúčastňují „Oni to dávají na nástěnky, jako vim o nich, ale mi moc nechodíme. (Z nějakého konkrétního důvodu?) hmm, ne nevím, radši deme jinam.“ Nebo odpověď „Celoškolkové akce ... tak abych pravdu řekla, tak ty nemám moc ráda, protože mi to přijde zmatečný, děti jsou spíš takový roztěkaný a myslím si, že se to mívá účinkem.“ Zatímco zhruba polovina matek odpověděla, že se zapojuje např. „Pokud můžu podat pomocnou ruku a podílet se na nákupu odměn pro děti, tak to ráda udělám.“ „Když mají děti celoškolkovou akci, tak je to někdy spojený s výrobou něčeho ... třeba teď to byl dýňový skřítek na lampiónový průvod... něčeho, co musí vyrobit doma. Líbí se mi, že školka zapojuje i rodiče.“ „No, tam se dělají nějaký věci s dětma, takže se i rodiče zapojujou třeba velikonoční dílnička a tak.“ Přesto je z odpovědí patrné, že nikdo z rodičů neinicuje aktivitu sám od sebe, pasivně čekají, zda se mají zapojit, zda to po nich bude vyžadováno či očekáváno a pak tak učiní. Téměř nikdo neuvedl, že by se podílel z vlastní iniciativy, přišel s vlastním návrhem, jak se do akce zapojit.

Otázka č. 12

Jak informujete mateřskou školu/paní učitelku o vaší mimořádné situaci?

Jaký způsob komunikace rodiče volí v případě sdělení mimořádné situace a co by konkrétně označily za mimořádnou situaci jsem zjišťovala položením otázky „Jak informujete mateřskou školu/učitelku o vaší mimořádné situaci?“ Naprostá většina odpovídala, že využívá nejčastější možné způsoby a těmi jsou telefonát a osobní sdělení, tzn., přímý kontakt s paní učitelkou. Přičemž lze z výpovědí vypožorovat shodný jev a to v tom smyslu, že pokud rodič ví předem o mimořádné situaci, volí raději ústní sdělení,

zatímco pokud mimořádná situace nastane náhle, volí domluvu prostřednictvím telefonu. Cituji některé z odpovědí: „*Telefonicky a nebo osobně přijdu a domluvíme se.*“ a „*Telefonem. Samozřejmě, pokud to vim do předu, tak nějaký zdravotní zařízení, že musíme navštívit, tak to řeknu předem, ale když je to akutní, tak to řeknu předem.*“

Rozmanitost výpovědí matek spočívá ve vnímání toho, co ony subjektivně označují za mimořádnou situaci. Nejčastěji je uváděn zdravotní stav dítěte, neboť při nemoci je nezbytné dítě omluvit či vysvětlit jeho nepřítomnost ve škole. Důvod omluvit dítě z docházky v mateřské škole je dvojitý. Jednak je ustanoveno ve školním řádu, že pokud nebude dítě řádně omluveno po dobu 30 dnů, může být vyloučeno z mateřské školy. Druhý důvod je o něco méně závažnější, jedná se o odhlášení dítěte ze stravování. Pokud nedojde k řádnému omluvení do 12h. ke dni, kdy dítě chybí, není s ním automaticky na následující den se stravným počítáno. „*Při nemoci volám přímo do třídy paní učitelce, sdělím důvod její nepřítomnosti a délku trvání (...).*“ či „*Ústně, telefonicky. Nejčastěji omlouvám syna při nemoci. Nic jiného mě teď nenapadá.*“ Za mimořádnou situaci související se zdravotním stavem dítěte považují dvě dotazované matky i alergie, přičemž jedna zmiňuje závažnější formu alergie, tj. alergie na jídlo, která je během roku neměnná a učitelky se této skutečnosti musí přizpůsobit: „*(...) kromě nějakých alergií na jídlo nebo takhle důležitých zdravotních věcí, mě nic jiného nenapadá.*“ Zatímco druhá výpověď matky souvisela s alergií sezónní: „*Mno, tak jako nemoc třeba, tak to volám a nebo nás třeba trápí alergie a ta je sezónní, takže to jako vždycky předem hlásím, že to není zánět spojivek.*“ Tyto obsahy sdělení jako jsou zdravotní obtíže, alergie, pozdní příchod či nepřítomnost dítěte v mateřské škole z jiných osobních důvodů, lze považovat za samozřejmé, neboť tím rodiče informují o aktuálním stavu svého dítěte související s docházkou do mateřské školy.

Ovšem ve výpovědích se objevily i jiné obsahy sdělení, které respondentky subjektivně označily za mimořádnou situaci. Např.: „*(...). Jako další mimořádnou situaci jsem oznámila, osobně oznámila, také paní učitelce při objevení vší u dcery, abych tak předešla případnému šíření. Spolu jsme myslim udělaly všechno potřebný pro likvidaci ... odnesla jsem si spaní, a všechny věci na vyprání a učitelka vyvěsila do šatny cedulku o tom, že se ve školce objevili vši, aby všichni svoje děti prohlídli. Myslim, že to je povinnost každého rodiče říct to a ne se schovávat a čekat, jak to dopadne.*“ Toto uvědomělé jednání zřejmě zabránilo následnému šíření vší v dětském kolektivu, neboť zdravotní stav

zmiňované holčičky překračoval osobní rovinu a mohl zasáhnout všechny přítomné. Matka zvolila způsob přímé komunikace, tj. kontakt s učitelkou, aby tuto mimořádnou situaci šlo řešit okamžitým jednáním.

Překračující osobní rovinu je i problém šikany, který byl jednou z dotazovaných též označen za mimořádnou situaci a též by byla řešena přímým kontaktem s učitelkou: *„Tak telefonicky řeším nemoc, ale kdyby šlo o vážnější věc, tak bych to řešila osobně, třeba šikanu.“*

V neposlední řadě bych zmínila výpověď jedné respondentky, u níž obsah sdělení naopak významně zasahuje do osobní roviny, a to přímo do soukromí rodiny. *„(...) o nemoci informuju telefonem nebo osobně. Ale ... (delší zamyšlení) paní učitelku jsem informovala i o mém rozvodu s manželem ... chtěla jsem vědět, jak se Mareček projevuje ve třídě, zvlášť když probírali téma rodina. Bylo pro mě důležité vědět, jestli to moje dítě zvládá v pohodě (...)“*. Tato výpověď jen potvrzuje důvěru, která je pravděpodobně mezi matkou a paní učitelkou vytvořena. Podobně je tomu i u jiné výpovědi *„Zatím jsem o žádné jiné mimořádné události, kromě zdravotního stavu, paní učitelku neinformovala, ale vzhledem k tomu, že učitelka nahrazuje během dne nás jako rodiče, tak o mimořádných událostech by měla vědět.“* Z této odpovědi je též zřejmá důvěra, neboť matka si doslova připouští, že paní učitelka „supluje“ během dne rodiče.

Otázka č. 13

Vyhovuje vám omlouvání dítěte při nemoci či odhlašování obědů prostřednictvím telefonu?

Spokojenost se způsobem komunikace prostřednictvím telefonu byla zjišťována otázkou *„Vyhovuje Vám omlouvání dítěte při nemoci či odhlašování obědů prostřednictvím telefonu?“* 14 matek z 16 dotazovaných odpovědělo, že jim tento způsob zcela vyhovuje, zatímco 2 matky navrhovaly email: *„Ano, ale možná by bylo dobrý, kdyby to šlo po internetu, protože takhle to může narušit chod ve třídě, zájmovou činnost nebo výuku.“* Zajímavé je, že si konkrétně tato respondentka uvědomila, že v době, kdy rodiče

nejdou ve třídě přítomni, probíhá vzdělávací činnost. Druhá matka, která by také uvítala kontakt prostřednictvím internetu, odpověděla: „*Vyhovuje, ale ještě lepší by byl email.*“

Otázka č. 14

Popsala byste mi, jak vypadá příchod a odchod dítěte do/z mateřské školy?

Za bezprostřední formu kontaktu, jak je výše uvedeno, lze zařadit setkání učitelky a rodiče při předávání dítěte. Nutno opět připomenout, že tento jev v komunikaci je charakteristický pro rodiče, kteří mají děti v předškolním věku. V rozhovoru jsem po dotazovaných matkách chtěla, aby mi popsaly, jak vypadá příchod a odchod dítěte do/z mateřské školy, neboť na základě jejich popisu, lze vyvodit mnoho aspektů. Odpovědi byly kladného a pozitivního rázu. Téměř všechny matky tvrdily, že příchod a odchod do školy probíhá v klidu a rychle s ohledem na věk těchto dětí. Jedná se o děti předškolního věku 5 – 6 let, výjimečně i 7 let a delší dobu docházky do mateřské školy. „*Probíhá rychle, ale v klidu (...).*“ nebo „*Těší se.*“ či „*Vše probíhá naprosto v klidu a pohodě (...)*“ a „*(...) Je to celkem rychlý u těch starších dětí.*“

Co se týče konkrétního popisu, jak příchod a odchod dítěte do mateřské školy probíhá, nastala shoda hned v několika rovinách. Příchod začíná už v šatně, ještě stále bez přítomnosti paní učitelky. Matky uváděly, že se jejich dítě převléká do oblečení určeného k hraní si ve školce a až následně dochází ke kontaktu s učitelkou a to v prostorách dveří, které oddělují šatnu a třídu. Z toho lze soudit, že prostor šatny je jakýmsi místem, kde dojde k rozloučení mezi matkou a dítětem. Zatímco prostor třídy je už místo, kde je dítě samo bez rodiče a dohled nad ním přebírá paní učitelka. Jak potvrdilo i pozorování, rodič již nevstupuje do prostor třídy, pokud k tomu není vyzván. „*Ráno přijdem, převlékne se do školkového, ze šatny ho odvedu ke dveřím do třídy, přivítáme se s učitelkou, pak se se synem rozloučím a odcházím (...).*“

Při prvním ranním, ale i posledním odpoledním kontaktu bylo tedy několika na sobě nezávislými výpověďmi potvrzeno, že dochází ke kontaktu mezi dítětem a učitelkou podáním ruky a pozdravením. Zaujalo mě, že jedna z maminek uvedla dokonce postřeh,

že dochází mezi dítětem a učitelkou i k navázání očního kontaktu a to i přes výškový rozdíl. Pozorování opět potvrdilo tento jev, neboť obě učitelky (ne vždy a ne u každého z dětí) se sehnou, aby se dostaly na úroveň dítěte a pohled z očí do očí je tím vyrovnanější. „(...) *paní učitelka je při pozdravu sehnutá u dítěte, aby byl navázán oční kontakt. (...).*“

Dále matky uváděly, že příchod a odchod do/ze školky je možností, jak získat základní informace. Rozdílnost pak spočívá v obsahu těchto základních informací, neboť zájem každé z dotazovaných matek je zaměřen na něco jiného, i když u některých výpovědí panuje shoda. Zároveň je rozdílnost ve sdělovaných informacích při příchodu a při odchodu. Matky vypovídaly, že při příchodu sdílejí s paní učitelkou potřebné informace, tzn. jestli jde dítě domů po obědě nebo až po spaní, kdo bude dítě vyzvedávat, jaký je jeho zdravotní stav. Zatímco „(...) *Odpoledne je víc času, zjistit, co a jak se dělo. (...).*“ což potvrdily i ostatní výpovědi dotazovaných matek. Při odchodu se matky dotazují obecně na průběh dne, konkrétní chování svého dítěte nebo zjišťují, jaké budou následující akce.

Pro úplnost cituji nejpodrobnější odpověď matky, která svou výpověď potvrzuje nadpoloviční většinu: „*Dítě se po příchodu do mateřské školky převleče do oblečení, co je určený pro pobyt ve třídě, pak se v prostorách třídy přivítá s paní učitelkou, podají si ruce a řeknou si „Dobrý den.“ Paní učitelka je při pozdravu sehnutá u dítěte, aby byl navázán oční kontakt. I já jako rodič se pozdravím s paní učitelkou, sdílím potřebné informace, to znamená, jestli jde po obědě domů nebo až po spaní, kdo ho bude vyzvedávat, jestli mělo po ránu nějaké komplikace jako začínající kašel, rýmu, bolelo bříško ... Při odchodu ze školky ve vstupních prostorách třídy pozdravím paní učitelku, ta zavolá moje dítě, opět si podají ruce na rozloučenou, je navázán oční kontakt, řeknou si „Na shledanou.“ Pak, pokud se během dne něco stalo, tak mi paní učitelka sdělí informace.“*

Otázka č. 15

Myslíte si, že způsoby kontaktu, které mateřská škola, případně paní učitelka využívá, jsou dostatečné?

Na závěr dotazování jsem zařadila otázku, prostřednictvím které jsem zjišťovala, zda všechny dostupné podoby kontaktu, které učitelka, potažmo mateřská škola využívá, jsou dostatečné. Pokud ne, jaké jiné způsoby komunikace by navrhovaly samy ony. V odpovědích panuje 100% shoda, ale opět se objevuje u dvou odpovědí návrh, jak způsob kontaktu zlepšit. První možností je již zmiňovaný kontakt přes internet „(...) *Ano i ne, telefonická domluva je nejrychlejší a nejsnadnější, ale uvítala bych také způsob omlouvání přes email, přes internet, ale chápu, že to je další vlastně práce pro paní učitelky a že teda by to bylo náročný, ale ze zkušenosti se starším synem ze školy, vím, že je to velice praktický.*“ Druhou možností je mobilní telefon, neboť v každé třídě je pouze pevná linka, cituji: „*Jo jsou, ale ten mobil by mít mohly. (Z jakého důvodu?) No, že by mohl člověk napsat třeba jen smsku nebo zavolat, když nejsou ve třídě. (Co byste chtěla přes smsku sdělovat? Napadá vás něco konkrétního?) (pauza) Nevím nic konkrétního, ale kdyby bylo potřeba něco vyřešit, třeba aby si ven vzala krátké kalhoty, když bude teplo nebo dlouhé, když to bude naopak nebo tak no.*“ Otázkou zůstává, jak s tímto sdělením naložit, neboť navrhované způsoby komunikace pro její zlepšení mohou v důsledku vést k opaku. Musíme si totiž klást otázky stylu, kde je pomyslná hranice mezi ochotou budovat vztah partnerství a spolupracovat v zájmu dítěte a kde už je to „zneužití“ pravomocí role rodiče.

Závěrečná otázka :

Otázka č. 16

Máte zájem o rozvoj komunikace mezi vámi a učitelkou?

V závěru polostrukturovaného rozhovoru byla respondentům/matkám položena otázka, zda mají zájem o rozvoj komunikace mezi nimi a učitelkou. 14 z 16 rodičů odpovědělo souhlasným ANO, ale na doplňující otázku, jakým způsobem by komunikaci rozvíjely, nevěděl nikdo žádný konkrétní návrh.

Cílem a účelem shrnutí těchto výpovědí na jednotlivé otázky bylo podat případnému čtenáři, jak v Mateřské škole v Odoleně Vodě probíhá komunikace mezi rodiči/matkami a pedagogy. Samozřejmě s ohledem na všechny formy a způsoby kontaktu, které jmenovaná mateřská škola nabízí. Na základě výše vyhodnocených otázek můžeme v tomto odstavci stručně shrnout, které typy komunikace jsou preferovány a které by naopak měly být zdokonaleny. Rodiče/matky na této škole jednoznačně upřednostňují osobní komunikaci s paní učitelkou, ale zároveň s ohledem na mladší věk těchto rodičů a vymožeností, které jim současná doba nabízí (internet, email, mobilní telefon) projevují zájem i o využití těchto technologií, jež by podle shodného názoru několika dotazovaných matek mohly v mnohém komunikaci usnadnit. Přesto shodné názory, že důležitost osobního kontaktu je jaksi nezastupitelná jakoukoliv technologií převládaly. Tudíž závěrem lze říci, že obsah i forma kontaktu je důležitá, ale pokud zde nebude přítomna nonverbální komunikace, tak nemusí dojít ke spokojenosti aktérů komunikace (rodič/matka versus pedagog), což žádné médium není schopno přenášet. Tento fakt byl potvrzen i zúčastněným strukturovaným pozorováním.

4.2. Vyhodnocení zúčastněného strukturovaného pozorování

Zúčastněné strukturované pozorování v Mateřské škole v Odoleně Vodě probíhalo v průběhu měsíce březen a duben 2012. V průběhu těchto dvou měsíců bylo pozorováno, jakými způsoby probíhá komunikace a co je jejím obsahem. Vše bylo pečlivě zaznamenáno do pozorovacího archu. Nyní můžeme přistoupit k vyhodnocení jednotlivých zjištění.

Zprostředkované formy kontaktu :

Telefon

Prostřednictvím pevné linky, která je umístěna v každé třídě Mateřské školy v Odoleně Vodě, je nejčastějším sdělením rodičů oznámení důvodu nepřítomnosti dítěte, případně nahlášení, že důvod nepřítomnosti již pominul a dítě se opět zapojí do chodu mateřské školy. Důvodem nepřítomnosti je ve většině případů nemoc. Rodiče/matky využívají telefonát i v případě, že dítě bude přivedeno do mateřské školy později, než je stanovený čas, též z důvodu návštěvy lékaře či logopedického specialisty. Nejfrekventovanější čas telefonátu je potom v ranních hodinách a v době oběda, neboť do 12h. musí být dítě nahlášeno, aby byla jeho přítomnost zapsána do stravovacího archu, zaznamenávající docházku na následující den. V případě telefonátu v jiné hodině rodiče/matky riskují, že rozhovor prostřednictvím telefonu neproběhne z důvodu nepřítomnosti paní učitelky a dětí v prostorách třídy, neboť mohou být na dopolední vycházce, na zahradě či akci, jako jsou divadla nebo výlety. V takovém případě mají možnost zavolat do kanceláře hospodářky školy, která vzkaz následně konkrétní paní učitelce předá. Během zúčastněného strukturovaného pozorování nebyl tento jev výjimkou, ale nebyl tolik frekventovaný jako volba komunikace přímo s paní učitelkou, byť zprostředkovaně prostřednictvím pevné linky.

Informace předávané prostřednictvím nástěnky

V pozorovaných předškolních třídách jsou umístěny celkem 4 nástěnky, rozdělené dle typu a obsahu sdělení.

První typ nástěnky je určen pro výstavu dětských prací, jsou zde umístěny výtvarné práce či pracovní listy.

Druhý typ nástěnky je určen pro informace týkající se stavu sběru starého papíru, který mateřská školka zprostředkovává. Jméno každého dítěte je uvedeno v tabulce, k němuž je pravidelně jednou za 14 dní zaznamenáván aktuální stav nasbíraného sběru.

Třetím typem nástěnky je vývěska, kam paní učitelka každý týden, přesněji v pondělí, umísťuje téma týdne a s tím související vzdělávací týdenní plán, tzn. činnosti, které děti budou v následujícím týdnu dělat a probírat, přičemž jsou tyto týdenní činnosti zaměřeny na oblasti pro rozvoj dítěte a jeho fyzického a psychického stavu, sociálního začlenění do skupiny kamarádů a společnosti a v neposlední řadě na rozvoj poznatků o světě.

Posledním typem nástěnky je nástěnka, kde je vyvěšen aktuální jídelní lístek k příslušnému týdnu a informace spojené s plánovanými akcemi tzn. výlet, divadla, karneval, celoškolkové/třídní akce či oznámení rodičům, že mají děti za „úkol“ něco do mateřské školy přinést (např. vyfouklé vajíčka, trička, která se mohou pomalovat, sušené listí pro výtvarné tvoření aj.). Obsah těchto nástěnek je charakteristický svou informační funkcí pro rodiče.

Ze zúčastněného strukturovaného pozorování byl vypořizován následující jev. Matky většinou sledují všechny nástěnky, ale svůj zájem dělí dle jednotlivých typů vývěsek a to tak, že některé sledují se svými dětmi a o jiné projevují zájem bez přítomnosti svých dětí. Tento jev je odvislý dle obsahu nástěnek. Děti se většinou chtěly svým rodičům pochlubit, co namalovaly nebo vyrobily, tudíž své práce ukazují mezi

ostatními výkresy a pozornost matek se tedy ubírala k nástěnce výše popsaného prvního typu. Druhý typ vývěsky, kde lze vysledovat stav sběru starého papíru, byl též podroben zájmu dětí i matek, neboť sbírání papíru je ve skutečnosti soutěží, probíhající v průběhu celého školního roku, přičemž je tato soutěž motivována zaručenou odměnou a tím je zájem o tento typ nástěnky ze strany dítěte i matky podpořen. U některých sledovaných matek docházelo i k tomu, že se s dítětem zastavovaly i u tzv. informačních nástěnek třetího a čtvrtého typu určeného rodičům, neboť dítě projevilo zájem o obsah jídelního lístku. U některých rodičů tento jev byl zcela automatický a dalo by se říci, že se stal jakýmsi pravidelným rituálem, neboť první kroky po vstupu do šatny vedly právě k tomuto sdělení.

Dalším důležitým jevem je doba pro sledování jednotlivých typů vývěsek. Nejčastější byl projevený zájem o obsah nástěnek v odpoledních hodinách, v době vyzvedávání dětí (a to buď bezprostředně po obědě, nebo po společném spaní dětí v době od 15:30 – 17:00) Tento jev lze připsat větší možnosti času zastavit se a vnímat jednotlivé obsahy nástěnek s jakýmsi klidem, možností si informace přečíst, neboť v ranních hodinách musí rodič odejít a logicky spěchá do svého zaměstnání. Tudíž většina matek volila způsob takový, že po odpoledním příchodu do mateřské školy pročetlo nástěnky třetího a čtvrtého typu v šatně a až následně docházelo k vyzvednutí si dítěte ze třídy.

Velmi častým jevem bylo ověřování si načtených informací přímo u paní učitelky např. pokud se rodič dočetl o plánovaném karnevalu, chtěly matky vědět, zda musí mít dítě kostým zaměřený na nějaké konkrétní téma, nebo zda stačí pouze maska na obličej, podobně v době konání třídní akce, zda je nutné něco do mateřské školy donést apod. Zajímavé bylo, že mnohdy tyto informace byly napsané přímo ve sdělení, tudíž se můžeme domnívat, že ze strany matek se jednalo o ujištění a o získání konkrétnějších informací za využití nezprostředkované formy kontaktu, kterým byl přímý rozhovor s paní učitelkou.

Sešit na sdělení rodičů

Z analýzy sešitu na sdělení rodičů lze vysledovat, že nejčastějším oznámením určeným výhradně paní učitelce je, zda půjde dítě domů po obědě, případně, kdo bude dítě vyzvedávat, pokud to nebude osoba, jež je uvedena v tzv. evidenčním listu dítěte, který vyplňují rodiče na začátku školního roku. Do kolonky o vyzvedávání dítěte z mateřské školy uvádějí osoby, které se mohou na vyzvednutí dítěte podílet, přičemž se nemusí jednat o osobu, která je v příbuzenském vztahu, ale může být rodině blízká jiným způsobem.

V sešitě na sdělení rodičů bylo vždy oznámení stvrzeno jejich podpisem a probíhalo z pravidla vždy v ranních hodinách poté, co matky předaly dítě do třídy paní učitelce.

Webové stránky

Zkoumaná mateřská škola má internetové stránky <http://www.msov.cz/>, ale nefunguje zde omlouvání absence dítěte prostřednictvím emailu. Tudíž nelze tuto zprostředkovanou formu komunikace podrobit větší analýze. Nicméně považuji za nutné tento zdroj komunikace neopomenout.

Bezprostřední formy kontaktu :

Třídní schůzky

V době, kdy probíhalo zúčastněné strukturované pozorování, proběhly třídní schůzky v měsíci dubnu a to v době před zápisem do základní školy.

Všeobecně probíhají třídní schůzky během školního roku dvoje, a to na začátku a před zápisem na ZŠ, které se týkají pouze dětí v předškolním věku (tj. 6 – 7 let). Při těchto schůzkách se rodiče dozvídají největší a nejpestřejší objem informací a může při nich dojít i k vzájemné diskuzi. Na začátku školního roku jsou třídní schůzky zaměřeny na informace týkající se chodu a organizace provozu mateřské školy. Zúčastněné strukturované pozorování proběhlo na druhém typu třídních schůzek. Ty se zaměřily na rodiče, jejichž děti dospěly do věku, kdy bude nutné mateřskou školu opustit a přejít na sekundární stupeň vzdělávání. Nejprve učitelka seznámila rodiče se vším, co by k zápisu měly děti zvládnout a jaké vědomosti by měly ve svém věku obsáhnout, aby zápis na ZŠ proběhl úspěšně. Toto všeobecné sdělení bylo určeno všem přítomným rodičům a následně vznikl prostor pro dotazy. Většina rodičů se zajímala o to, zda mají s dětmi doma procvičovat konkrétní činnosti a prohlubovat znalosti, které v mateřské školce není možné, například z důvodu velkého počtu dětí ve třídách, obsáhnout. Velmi častým jevem bylo, že po ukončení třídních schůzek chtěly rodiče/matky hovořit s paní učitelkou individuálně o svém dítěti. Nebylo možné z časových důvodů a z důvodu velkého počtu rodičů v této situaci ze strany pedagogů vyhovět. Docházelo k tomu, že si paní učitelky domlouvaly individuální konzultace na jiný den a hodinu a bez přítomnosti dětí a mimo jejich pracovní dobu.

Společné akce pro rodiče a jejich děti

Společné akce pro rodiče a jejich děti jsou dvojího druhu. Jedním typem jsou celoškolkové slavnosti, které probíhají za účasti všech tříd (v Mateřské škole v Odoleně Vodě se jedná celkem o osm tříd, přičemž celkový počet dětí je 192). V průběhu šetření (měsíc březen a duben 2012) v mateřské škole nedošlo k žádné celoškolkové akci, tudíž nebylo možné podrobit ji zúčastněnému strukturovanému pozorování. Nicméně považuji za důležité tuto bezprostřední formu kontaktu neopomenout.

Druhým typem společné akce pro rodiče a jejich děti jsou třídní akce, které si organizují paní učitelky ve třídách samy nezávisle na škole a dle své vlastní iniciativy. V průběhu zúčastněného strukturovaného pozorování proběhla v měsíci dubnu 2012 třídní akce s názvem Velikonoční dílnička pro rodiče a jejich děti na motiv blížících se Velikonoc. Každé dítě mělo za „úkol“ přinést do mateřské školy dvě vyfouklá vajíčka. Na tuto skutečnost upozornily paní učitelky rodiče prostřednictvím zprostředkované formy kontaktu, kterým byla informační nástěnka výše popsaného čtvrtého typu. Ovšem zúčastněné strukturované pozorování prokázalo, že na tuto skutečnost byli rodiče upozorňováni i ústním sdělením přímo paní učitelkou při předávání dítěte. Nikomu z přítomných rodičů se tedy nestalo, že by na tuto skutečnost zapomněli a akce se zúčastnili bez toho, že by vejce nedonesli. V době konání akce, která probíhala v odpoledních hodinách mimo otevírací dobu mateřské školy, postupně chodily matky se svými dětmi a měly možnost v prostorách třídy využít různé techniky malování velikonočních vajíček, které pro ně předem připravily učitelky. V průběhu konání docházelo k navazování kontaktů mezi jednotlivými rodiči a učitelkami. Ze zúčastněného strukturovaného pozorování vyplývá, že tato akce měla jeden společný jev. Rodiče/matky měly větší možnost a prostor na rozhovor s učitelkou, jehož obsah se většinou týkal zájmu o zjištění, jaké je chování jejich dítěte v kolektivu, ale i samostatně. Součástí této bakalářské práce je fotodokumentace ze zmiňované třídní akce na téma Velikonoc (více viz. seznam příloh). Jiná třídní akce v době šetření v mateřské škole neproběhla, ale všeobecně lze vyvodit, že takovéto akce jsou důležité pro utužování vztahů mezi rodičem

a učitelkou, budování důvěry a vznikání partnerství mezi oběma aktéry tohoto druhu komunikace.

Setkání při předání dítěte

Setkávání při předávání dítěte probíhalo v ranních a odpoledních hodinách. Tato forma komunikace je nejčastějším způsobem kontaktu a je charakteristická pro preprimární vzdělávání, neboť děti nejsou ve věku, že by mohly docházet do mateřské školy samy.

Ze zúčastněného strukturovaného pozorování lze vyvodit několik jevů, které jsou společné jednak v obsahu sdělení pozorovaných matek učitelkám a také ve způsobu chování. Zároveň byly vysledovány odlišnosti v příchodu a odchodu do mateřské školy.

Příchod do mateřské školy probíhal v ranních hodinách od 6:30 – 8:30, neboť poté mají děti možnost věnovat se samovolným činnostem, na něž plynule navazují činnosti organizované a vzdělávací. Po příchodu do mateřské školy vstoupil rodič/matka s dítětem do prostoru šatny, kde stále nebyla přítomna paní učitelka, pouze je prostřednictvím domácího telefonu vpustila dovnitř. V šatně většinou rodiče děti vysvlékly z oblečení, v němž přišly, a oblékly je do oblečení určeného pro hraní ve třídě. Poté se odebraly matky se svými dětmi ke dveřím oddělující šatnu a třídu a následoval první přímý kontakt s pedagogem a to pozdravem „Dobrý den“ mezi dospělými účastníky. Poté, co paní učitelka zaregistrovala nově příchozí dítě a rodiče, přišla ke dveřím, ve většině případů se sklonila k dítěti a podáním ruky přivítala dítě „Dobrý den“ či „Ahoj“. Děti svým učitelkám nevykaly, byly naučené oslovovat je např. „paní učitelko + její jméno“ a pokračovaly větou tykáním. Zajímavý je jev, že paní učitelky vyžadovaly navázání očního kontaktu mezi ní a dítětem. Mnohdy k tomu byly děti přímo vyzvány slovy „Tady jsem!“ či „Sem se mi dívej!“. Poté, co proběhlo přivítání všech aktérů komunikace (rodič x pedagog x dítě), docházelo k pokynu učitelky, že se může dítě odebrat mezi ostatní kamarády nebo si může půjčit hračku a věnovat se samovolné činnosti dle své vlastní volby a fantazie. V polovině případů těchto situací docházelo k rozloučení se s rodičem slovy „Na shledanou“. Pokud rodič/matka měly zájem něco s paní učitelkou řešit, pak

panovala shoda v obsahu sdělení. Nejčastěji matky sdělovaly paní učitelce, kdy jejich dítě půjde ze školy domů a kdo ho bude vyzvedávat. Ojedinele, spíše vůbec ne, byly řešeny v ranních hodinách jiné mimořádné záležitosti např. vzdělávací a výchovné problémy dětí apod.

Setkání při vyzvednutí dítěte ze školky nabízelo větší prostor pro rozvoj komunikace. Většinou odchod všech dětí probíhal dle podobného mustru. Matka vstoupila do dveří oddělující šatnu a třídu, poté co ji vpustila odzvoněním zvonku paní učitelka, pozdravila slovy „Dobrý den“ a učitelka ji odvětila stejným způsobem. Následovalo přivolání dítěte, dotázání se ho, zda si uklidilo všechny hračky, s nimiž si hrálo. Pokud ne, bylo vyzváno k jejich uklizení. Pokud ano, paní učitelka se rozloučila s dítětem podáním ruky ve skloněném postoji, pro navázání očního kontaktu. Pokud nebylo zapotřebí řešit nic, co by se vztahovalo k průběhu dne, chování dítěte či jiné záležitosti a pokud matka neměla žádné dotazy, mohlo dítě s matkou odejít. Zajímavým jevem je skutečnost, že rodiče/matky skutečně ctí prostor třídy a bez výzvy ze strany pedagoga do tohoto prostoru nevstupují.

Při odchodu dětí z mateřské školy se obsah komunikace různí podle jednotlivého zájmu rodičů/matek, ale shoda panovala v dotazování se na chování dítěte v průběhu uplynulého dne. Tudíž v odpoledních hodinách byla zaznamenána shoda v zájmu řešit výchovné či vzdělávací záležitosti jak ze strany matek, tak ale i ze strany učitelek. Obsah této komunikace se tedy týkal výhradně konkrétního dítěte a matky. Zatímco další shodou v obsahu komunikace byl zájem o chod a organizaci ve třídě, např. v případě konání akcí (divadla, karneval, výlety apod.). Rodiče/matky se zajímaly o konkrétnější informace vztahující se k akci a to i přesto, že událost byla mnohdy popsána a vyvěšena na informativní nástěnce čtvrtého typu (viz. výše) v prostorách šatny. Tuto skutečnost si lze vysvětlit tím, že většina matek, jež byly předmětem zúčastněného strukturovaného pozorování, má tendenci si ověřovat získané informace přímo u učitelky. Tento fakt opět potvrzuje, že přímá komunikace převládá před veškerými zprostředkovanými formami komunikace.

Individuální konzultace rodiče x učitelka

V průběhu šetření v měsících březen a duben 2012 nebyla možnost podrobit žádnou mimořádnou konzultaci zúčastněnému strukturovanému pozorování, neboť si to většina oslovených matek nepřála. Tudíž se o této formě komunikace pouze zmíním z všeobecného hlediska. V průběhu mimořádné konzultace jsou ve většině případů řešeny vzdělávací a výchovné problémy, které mohou vyústit v návštěvu jiného specialisty než je pedagog, neboť tyto problémy mohou přesáhnout rámec a kompetence paní učitelky. Tím je myšlen např. speciální pedagog, psycholog, pediatr a jiný odborník, který je schopen v konkrétním problému lépe a odborněji poradit.

Celkově lze zúčastněné strukturované pozorování s ohledem na využívané formy komunikace ve zkoumané mateřské škole zhodnotit následovně. Všechny nabízené formy komunikace mateřskou školou, ať už se jednalo o zprostředkované nebo nezprostředkované způsoby kontaktu, byly rodiči během šetření využity, některé méně či více s ohledem na obsah sdělení, které bylo možné získat.

Nejčastější volbou typu komunikace byla osobní komunikace mezi učitelkou a rodičem/matkou probíhající při předávání dítěte. Tento fakt potvrzuje i společný jev, kdy si matky přečetly informativní nástěnky (3 – 4 typu) určené převážně rodičům a získané informace si přesto ověřovaly u paní učitelky. Nejčastější využití tohoto způsobu komunikace nás vede k závěru, že osobní kontakt, při němž je zapojena nonverbální komunikace, je matkami hojně vyhledávána.

Obsah komunikace se nejčastěji vztahoval k organizačním věcem okolo dítěte, v kolik bude z mateřské školy vyzvednuto, kým, jaké věci je do školky nutné přinést, či jak se dítě chovalo v průběhu uplynulého dne. Informace, které rodiče/matky sdělovaly nebo naopak chtěly vědět, byly převážně adekvátní.

Zajímavé je, že ze zúčastněného strukturovaného pozorování lze vyvodit, že ve většině případů nedocházelo v komunikaci k přesunu do osobní roviny, tzn. vysvětlování

ze strany rodiče či k tykání, i když tyto způsoby kontaktu nebyly výjimkou. Nepřesáhly ani nadpoloviční většinu u pozorovaných matek.

5. Závěrečná zpráva z šetření provedeného v mateřské škole

Cílem případové studie bylo zjistit principy komunikace fungující ve zkoumané Mateřské škole Odolena Voda. Výzkumné techniky (polostrukturovaný rozhovor a zúčastněné strukturované pozorování), které byly v průběhu šetření využity, umožnily podat případnému čtenáři informace o tom, jak probíhá komunikace mezi pedagogy a rodiči/matkami předškolních dětí. V práci jsou popsány jednotlivé formy komunikace, které zprostředkovávají příležitosti ke komunikaci a škola je plně využívá. Zatímco ze strany rodičů/matek jsou patrné způsoby komunikace, které jsou upřednostňovány před druhými a stávají se tzv. základním komunikačním rámcem mezi rodiči/matkami a učitelkami. V mateřské škole je tímto dominantním typem komunikace při předávání dítěte, která je charakteristická právě pro preprimární vzdělávání.

Kvalitativní způsob „měření“ komunikace ukázal, že osobní kontakt byl převládající a nejvyhledávanější nad ostatními typy zprostředkované komunikace, byť byl projeven zájem i o tyto způsoby. A to zejména zájem o současné technologické vymoženosti, jako je email či mobilní telefon ve třídách. Přesto lze z vysledovaného výzkumného souboru vykázat závěr, že pokud nebudou v komunikaci přítomny gesta, mimika obličeje, postoj, vše, co lze zahrnout společným pojmem nonverbální komunikace, nebude pravděpodobně tento způsob kontaktu nejvyhledávanější, neboť žádné médium není toto schopno přenášet.

Návrh pro zlepšení spolupráce mezi pedagogy a rodiči by spočíval v doporučení zavést email či pořízení mobilního telefonu do třídy, aby bylo vyhověno společnému zájmu dotazovaných matek. Ovšem pokud by mateřská škola přistoupila k těmto doplňujícím formám kontaktu s rodinou, navrhovala bych určit i konkrétní podmínky, kdy a jak tyto technologie využívat. Škola by si měla určit především dobu, kdy budou moct rodiče/matky mobilní telefon či email využít, zároveň by si měla škola určit, za jakým účelem by tato média měla být použita, tzn. určit obsahy sdělení, které jsou adekvátní a věcné, aby nedocházelo k jejich zneužívání.

ZÁVĚR

Téma mé závěrečné bakalářské práce „Strategie komunikace rodičů a učitelů v mateřské škole“ jsem si zvolila s ohledem na mou každodenní praxi učitelky v mateřské škole, nicméně hlavním důvodem bylo zjistit o oblasti komunikace, která je charakteristická pro předškolní vzdělání, více konkrétnějších informací a jaksi proniknout do jejich principů, jejichž pochopení by mohlo být přínosné i pro případné další čtenáře.

Většina literárních autorů, které v předkládané bakalářské práci uvádím a řádně cituji, se zaměřuje především na principy komunikace, které jsou charakteristické pro primární a sekundární vzdělávání. Tudíž bylo nezbytné uvědomit si, jaké způsoby a formy komunikace jsou typické pro preprimární vzdělávání a tuto skutečnost mít neustále na zřeteli. Zároveň byl mnohdy problém s dostupností literárních zdrojů na dané téma, neboť např. již obhájené a relevantní diplomové práce s obdobnou tematikou jsou běžnému čtenáři nedostupné z důvodů, že elektronické verze plných textů od roku 2000 po současnost jsou dostupné pouze pro uživatele Masarykovy Univerzity (dále jen MU), což vyžaduje přihlášení do systému. Abych se k těmto závěrečným pracím dostala, neboť na ně odkazuje Prof. Rabušicová a kolektiv autorů v knize Škola a (versus) rodina, musela jsem mnohdy volit nestandardní cesty, jako je oslovení přímo paní profesorky přes emailovou poštu a spolehnout se na její ochotu mne kontaktovat. Nakonec jsem tímto způsobem vysokoškolské kvalifikační práce získala a staly se cenným zdrojem pro mou práci.

V průběhu práce a provádění šetření v mateřské škole jsem dospěla k tomu, jak je oblast mého zájmu široká. Zejména pokud si uvědomíme, že prvopočátek komunikace mezi pedagogem a rodičem by měl vzniknout již na pedagogické fakultě, která připravuje učitele k jeho budoucímu povolání. Samotný tento fakt ukazuje na schopnosti paní učitelky být dobrý v komunikaci, což i většina dotazovaných matek v rozhovorech přímo uváděla, ne-li vyžadovala. Tato náročnost, jenž je na pedagogy kladena, není podpořena žádným odborným předmětem, který by byl přímo na budoucí komunikaci mezi rodinou a školou zaměřen, nýbrž pouhou schopností osoby, která se pro poslání být učitelem rozhodla.

Avšak hlavním údělem školy je navázat na rodinu a s ohledem na ni je nutné si uvědomit, že vzhledem k pracovní vytíženosti ve většině případů obou rodičů je nalézání nových způsobů kontaktu nezbytné. Email a mobilní telefon se v mé případové studii projevily jako žádané nové formy kontaktu, které ve stávající mateřské škole chybí a mohly by v mnohém komunikaci usnadnit a urychlit. V závěrečné zprávě je i navrhuji ako způsob zlepšení spolupráce. Ovšem přes tento návrh je nezbytné mít na zřeteli, že osobní kontakt je nejdůležitější, protože žádné médium ho nikdy nemůže plně zastoupit. Důvodů je více, ale tím nejdůležitějším je skutečnost, že v komunikaci s rodinou se nejedná pouze o obsah sdělení, ale v první řadě o způsob, kde je zahrnuta i nonverbální komunikace. Ta prohlubuje a vytváří vztah pro spolupráci, z čehož plynou další zkušenosti, a podle toho volíme ty správné postupy, neboť v konečném důsledku jde vždy o zájem dítěte.

Závěrem bych chtěla sdělit přínos pro mou osobní praxi, jež mi tato práce určitě poskytla a uvědomila jsem si, že pedagog by se měl neustále vzdělávat a to v oblasti psychologie rodiny či v oblasti právních norem, které se věnují ochraně osobních dat, neboť s tímto tématem úzce souvisí.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:

BOHÁČKOVÁ, E. a kol.: Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Objevujeme svět pro život. Odolena Voda: Mateřská škola Odolena Voda, okres Praha – východ, 2010.

CACKOVÁ, H.: Účast rodičů a veřejnosti v komunitních školách. Diplomová práce. Brno: Ústav pedagogických věd FF MU, 2003.

DEISLER, H. H.: Každodenní problémy v mateřské škole. Praha: Portál, 1994.

HADRABOVÁ, H.: Spolupráce školy s rodiči na venkovské škole. Diplomová práce. Brno FF MU, 2004.

HAVLÍK, R. – KOŤA, J.: Sociologie výchovy a školy. Praha: portál, 2007, s. 42.

HENDL, J.: Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005, s. 174.

KOVALSKÁ, M.: Komunikace jako základ zdárného fungování školy. Informatorium, 2011, XVIII, 2, s. 12 – 14.

KUCHAŘOVÁ, V. – SVOBODOVÁ, K.: Síť zařízení denní péče o děti předškolního věku v ČR. Praha: VÚPSV, 2006, s. 8.

MAŇÁSKOVÁ, M.: Problematika spolupráce rodiny a školy. Diplomová práce. Institut mezioborových studií FHS Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2009, s. 3.

MAREŠ, J. – KŘIVOHLAVÝ, J.: Komunikace ve škole. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1995.

MAREŠ, J. – KŘIVOHLAVÝ J.: Sociální a pedagogická komunikace ve škole. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990.

MERTIN, V. – GILLERNOVÁ, I.: Psychologie pro učitelky mateřské školy. Praha: Portál, 2003.

NIESEL, R. – GRIEBEL, W.: Poprvé v mateřské škole. Praha: Portál, 2005.

OPRAVILOVÁ, E., Pojetí, smysl a základní orientace předškolní výchovy. In: Předškolní a primární pedagogika/Předškolská a primární pedagogika. Praha: Portál, 2010 (2. vyd.), s. 128-132.

RABUŠICOVÁ, M.: Postavení rodičů jako výchovných a sociálních partnerů školy. 11. konference ČAPV – Sociální a kulturní souvislosti výchovy a vzdělání, projekt GAČR (406/01/1077), 2003, s. 12.

ŘEZÁČ, J.: Sociální psychologie. Brno: Paido, edice pedagogické literatury, 1998.

SKUTIL, M. a kol.: Základy pedagogicko – psychologického výzkumu pro studenty učitelství. Praha: Portál, 2011.

ŠANDEROVÁ, J.: Jak číst a psát odborný text ve společenských vědách. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007.

ŠEĐOVÁ, K.: Role rodičů ve vztahu ke škole: teoretické koncepty a empirická zjištění. In: Škola a (versus) rodina. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 33-51

ŠTECH, S. – VIKTOROVÁ, I.: Vztahy rodiny a školy – hledání dialogu. In: Předškolní a primární pedagogika/Předškolná a primární pedagogika. Praha: Portál, 2010 (2. vyd.) , s. 57-93.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

Česká pedagogická společnost [Česká republika]. Otevřenost české školy vnějším vztahům jako součást školního klimatu? (Pohled zástupců rodičů a školy). In: Klima současné školy, Sborník příspěvků z 11 konference ČPdS [online; rok zpracování 2003]. Dostupný z WWW:
<http://ww.cpbs.cz/dokumenty/sbor03.pdf#page=163>

Mateřská škola Odolena Voda [Česká republika]. Obecná charakteristika školy. [online; rok zpracování 2011]. Dostupný z WWW: <http://www.msov.cz>

Národní koncepce rodinné politiky [Česká republika]. Ministerstvo práce sociálních věcí. [online; rok zpracování 2005]. Dostupný z WWW:
http://www.mpsv.cz/files/clanky/2125/koncepce_rodina.pdf

Týdeník Učitelské noviny [Česká republika]. Komunikace mezi učitelkou mateřské školy a rodiči. [online; rok zpracování 2010]. Dostupný z WWW:
<http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=3253&PHPSESSID=4ac63d6ebd32f9f5b3698c4a70f855b5>

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha č. 1 Informovaný souhlas paní ředitelky mateřské školy
- Příloha č. 2 Vzor informovaného souhlasu pro rodiče/matky
- Příloha č. 3 Vzor informovaného souhlasu pro paní učitelky
- Příloha č. 4 Doslovné přepisy z polostrukturovaných rozhovorů zaznamenaných na diktafon
- Příloha č. 5 Fotodokumentace z třídní akce v jedné z předškolních tříd „Velikonoční dílnička“
- Příloha č. 6 Osvědčení o absolvování vzdělávacího programu „Komunikace ve školní praxi“

- **Příloha č. 1 Informovaný souhlas paní ředitelky mateřské školy**

Já, Eva Boháčková, ředitelka mateřské školy, souhlasím s provedením případové studie v rámci Mateřské školy Odolena Voda, okres Praha – východ. Jsem obeznámena s tím, že výzkumné téma je zaměřeno na komunikaci mezi učitelkami a rodiči, přičemž výzkumným cílem je zjistit „Jak probíhá komunikace mezi rodiči a učitelkami mateřské školy“. Jsem si zcela vědoma, že případová studie bude prováděna za účelem výzkumu a tudíž i se získanými informacemi bude nakládáno jen pro tento účel. Závěr výzkumu bude možné nahlédnout na oficiálních stránkách mateřské školy <http://www.msov.cz/>, ale dílčí závěry nikoliv.

V Odolena Vodě, dne

1. 3. 2012

podpis ředitelky MŠ

Mateřská škola Odolena Voda
okr. Praha-východ
Komenského 307, 250 70 Odolena Voda
Příspěvková organizace
IČO: 750 31 272
Tel.: 283 971 089

- **Příloha č. 2 Vzor Informovaného souhlasu pro rodiče/matky** (podepsané informované souhlasy má výzkumník, aby byla zachována anonymita rodičů)

souhlasím s provedením případové studie v rámci Mateřské školy Odolena Voda, okres Praha – východ. Jsem obeznámena s tím, že výzkumné téma je zaměřeno na komunikaci mezi učitelkami a rodiči, přičemž výzkumným cílem je zjistit „Jak probíhá komunikace mezi rodiči a učitelkami mateřské školy“. Jsem si zcela vědoma, že případová studie bude prováděna za účelem výzkumu a tudíž i se získanými informacemi bude nakládáno jen pro tento účel. Závěr výzkumu bude možné nahlédnout na oficiálních stránkách mateřské školy <http://www.msov.cz/>, ale dílčí závěry nikoliv. Během provádění šetření může výzkumník pořizovat fotodokumentaci a rozhovor mezi výzkumníkem a rodičem bude nahráván na záznamové zařízení, přičemž anonymita informátora bude zaručena.

V Odolena Vodě, dne

podpis rodiče

- **Příloha č. 3 Vzor Informovaného souhlasu pro paní učitelky** (podepsané informované souhlasy má výzkumník, aby byla zachována anonymita pedagogů)

souhlasím s provedením případové studie v rámci Mateřské školy Odolena Voda, okres Praha – východ. Jsem obeznámena s tím, že výzkumné téma je zaměřeno na komunikaci mezi učitelkami a rodiči, přičemž výzkumným cílem je zjistit „Jak probíhá komunikace mezi rodiči a učitelkami mateřské školy“. Jsem si zcela vědoma, že případová studie bude prováděna za účelem výzkumu a tudíž i se získanými informacemi bude nakládáno jen pro tento účel. Závěr výzkumu bude možné nahlédnout na oficiálních stránkách mateřské školy <http://www.msov.cz/>, ale dílčí závěry nikoliv. Během provádění šetření může výzkumník pořizovat fotodokumentaci.

V Odolena Vodě, dne

podpis pedagoga

- **Příloha č. 4 Doslovné přepisy z polostrukturovaných rozhovorů zaznamenaných na diktafon** (Jména dětí uvedených v přepisech polostrukturovaných rozhovorů jsou smyšlená. Celkem bylo matkám položeno 16 otázek. Ke každé jednotlivé otázce je uvedeno všech 16 získaných odpovědí.)

Vstupní otázka

1) JE NĚCO, CO VÁS KONKRÉTNĚ ZAJÍMÁ V SOUVISLOSTÍ S TÍM, ŽE JE VAŠE DÍTĚ KAŽDÝ DEN V MŠ?

1. Ano, zajímá mě to, jestli poslouchá, jestli dobře jedl a jestli prostě bylo všechno v pořádku.
2. Vždycky mě zajímá co dělaly, takže sleduju nástěnku, jakou mají akci, ptám se dětí, koukám se jaký mají program na celý týden, jaké mají téma a vždycky mě zajímalo, ale chápu, že to není v možnostech paní učitelky, jak moje dítě reaguje, jak se chová při činnostech v kolektivu s dětmi a podobně. Ale to by asi bylo na nějaký jakoby hodnocení, což se v mateřských školách nedělá.
3. Tak hlavně co jedla a jestli spala. To mi přijde nejdůležitější.
4. Zajímá mě jak se zapojuje do společných aktivit, jak jedná v kolektivu nebo i jak se chová například.
5. Nic mě konkrétně nenapadá, ale určitě chci vědět co se ten den stalo, jestli byl hodný ... jinak nevim.
6. Zajímají mě jeho pokroky, vztah s ostatními dětmi.
7. Je pro mě důležitý, jestli je dítě spokojený, jak vychází s ostatními.
8. Zajímá mě smysluplný způsob trávení volného času dítěte ve školce a doba po kterou tam může být.
9. Chci vědět v jakém prostředí se moje dítě pohybuje, takže vnitřek ale i zahrada, mě zajímá. Vybavení možná i. Koukám na denní program.
10. Ráda bych se dozvěla víc o tom co moje dcera v souvislosti se stráveným dnem ve školce prožila, co dělala, jak se chovala, ale chápu, že v souvislosti s tolika dětmi není možné si všechno pamatovat.

11. Jak mé dítě tráví den, zda jsou ve třídě jiné děti, které jsou konfliktní a ubližují ostatním.
12. Jestli bylo všechno v pořádku, chování.
13. Ptám se, jestli byl hodný, jestli bylo všechno v pořádku a nezlobil.
14. (dlouhá pauza) No tak co se tam naučí, co probírají (během toho dne?) Během toho dne, co si povídají, co se učej (dobře)
15. Zajímá mě co se dělo, jak se mělo, jestli si to užilo.
16. Chci vědět co dělaly, co jedla

Aktéři komunikace

2) KDYŽ CHCETE NĚCO VĚDĚT V SOUVISLOSTI S MŠ, CO DĚLÁTE? NA KOHO SE OBRACÍTE?

1. Nejčastěji na paní učitelku, která mi dítě předává při odchodu.
2. Rovnou kontakt s paní učitelku. Takže se může říct, že jí i nejvíc věříte? (souhlasné) ehm. Je naopak někdo komu nevěříte? Komu byste, na koho, koho byste se na nic neptala? Co se týče vašeho dítěte? ... Věřím, kdo pracuje s mým dítětem, věřím všem.
3. Hned na paní učitelku, kteroukoliv, která je tady. A nenajde se tedy někdo komu by jste v MŠ nedůvěřovala. Ne , určitě ne.
4. Pokud se to týká třídy, kterou navštěvuje moje dítě, tak jednám s paní učitelkou. Ostatní provozní záležitosti řeším s paní učitelkou.
5. Když chci něco vědět, tak se obracím na paní učitelky, protože jim zcela věřím.
6. Obracím se na paní učitelku, protože jim věřím.
7. Obracím se na paní učitelky příslušného oddělení. Pokud je to potřeba, tak i na ředitelku.
8. Vždycky nejdřív na paní učitelku a pak až když tak na ředitelku
9. Vždycky na paní učitelky, věřím jim oběma.
10. Když jde o akce nebo věci spojené s chodem školky, tak koukám na net, ale pokud jde o věci týkající se přímo mého dítěte obracím se na paní učitelky, protože přímý kontakt je pro mě důležitý.

11. Zeptám se paní učitelky, která má zrovna službu, mám důvěru v obě dvě
12. Zeptám se paní učitelek.
13. Ptám se učitelek, s oběma vycházím dobře, takže mi vždycky řeknou co a jak.
14. Na učitele. (vždycky na učitelku?) Ptám se dítěte v první řadě, když něco nevím, tak na učitelky.
15. Obracím se na učitelky, věřím jim.
16. Věřím jim, i hospodářce. Po domluvě s ředitelkou mi učitelky i hospodářka vycházejí vstříc s jídelníčkem dcery, protože má alergie na některé jídlo, takže jim věřím, musím.

3) JAK SI PŘEDSTAVUJETE IDEÁLNÍ KOMUNIKACI S PANÍ UČITELKOU?

1. Tak nejlepší je to, řešit problém hned, při tom odchodu nebo potom ráno při příchodu a není problém si domluvit kdykoliv schůzku po školce.
2. Ideální je když rodič s učitelkou jsou přátelé. ... když je jediným společným cílem to, aby dítě bylo spokojené, šťastné.
3. Tak jak to funguje do teď. Prostě kdykoliv jakýkoliv problém, tak se zeptám a dozvim se hned a když ne hned tak mi vše zjistí do druhého dne třeba.
4. Musím říct, že komunikace, kterou mám právě teď s paní učitelkou, respektive s oběma učitelkami, tak mi naprosto vyhovuje
5. Ideální komunikaci si představuju z očí do očí.
6. Včasná informovanost o chování dítěte.
7. Jeli to třeba jsme schopny vyřešit vzniklé problémy.
8. Tak asi by ta komunikace měla být pravidelná, ne? Pravidelně tak třeba jednou měsíčně a v případě nějaké mimořádné situace asi ihned.
9. Ideálně, když mi odpoví na mé dotazy a řekne kdyby se něco dělo, nějaký problém třeba.
10. Já jsem spokojena se oběma učitelkami, které Agáta má, protože mi vždycky odpoví a jsou sami aktivní. V případě hlubšího problému, bych si vyžádala soukromou konzultaci a věřím, že by mi bylo vyhověno, takže tak by asi byla ideální komunikace.
11. Učitelka by měla být vstřícná, bez konfliktní, sama mi říká o tom, jak se mé dítě ve školce mělo.

12. Ideálně získat aktuální informace, možné problémy řešit hned.
13. Tak jak funguje vše doposavad', tak je to myslim vyhovující, já si fakt nemůžu stěžovat. Jsem ráda, že ten můj chodí sem do té třídy.
14. Ideální komunikaci? (pauza....jak to třeba probíhá?) No, když je nějaký problém, tak se ho dozvím, že povídáme, předá vám dítě řekne mi co se jí líbí, nelíbí, nějaký připomínky a hned se to řeší.
15. Je ideální. (můžete to blíže konkretizovat?) hmm, když potřebuju něco vědět, tak se zeptám a paní učitelka mi odpoví, poradí.
16. O všem bych měla být informována dobře, třeba i ten jídelní lístek musím znát do předu, abych věděla co mám Lauře přinést místo třeba místo třeba svačiny nebo tak.

4) JAK SI MYSLÍTE, ŽE BY VYPADALA ŠPATNÁ KOMUNIKACE S PANÍ UČITELKOU?

1. Když bych poznala, že paní učitelka je neochotná mi cokoliv sdělit nebo vysvětlit. A vy osobně zažila jste něco z toho? Ne, nezažila, zatím mám jenom pozitivní zkušenosti.
2. Špatná komunikace, to se naštěstí nestává by bylo asi, kdyby paní učitelka nevstala ani od stolu, kdyby jenom dítě poslala ke dveřím nebo kdyby nekomunikovala, prostě by jsme se jenom zdravily například. A vy osobně jste něco podobného ve školce nezažila? Ne.
3. Mno ... třeba ... (smích) to si nějak neumím představit, ale asi ... (delší pauza) Kdybych měla nějaký konkrétní problém, kterej by byl zásadní a nedozvěděla bych se odpověď v daným termínu a nebo prostě, že by se ani nesnažili tu odpověď ani získat nebo to třeba jen tak jako zapomněli ... prostě mi to nezjistili.
4. Já osobně jsem ani u jedné z mých dcer nic nepříjemného nezažila. Ale určitě bych nechtěla, aby mi dítě předala s takovým tím výrazem tak tady ji máte ... (smích)
5. Špatná komunikace by byla, kdybych se já na nic nikdy nezeptala a stejně tak i paní učitelka, kdyby tam nebyl zájem. Nepříjemného jsem nezažila nic nezažila.
6. Kdyby neprobíhala žádná.
7. Špatnou komunikaci jsem nezažila, ale asi kdyby to nefungovalo vůbec, vážla by komunikace.

8. Pokud by neinformovala včas, možná pokud by byly informace nedostatečné a neobjektivní.
9. Tak třeba kdyby se vyhýbala rozhovoru nebo kdyby neřešila mé připomínky, ale to se mi naštěstí nestalo.
10. Osobně jsem s komunikací spokojená a nic nepříjemného jsem nezažila. Podle mě záleží taky na rodiči, jestli se ptá a má zájem o své dítě. Kdyby ale komunikace nefungovala, asi bych to řešila přes vedení školky.
11. Kdyby nevěnovala pozornost mým obavám, dotazům, neřešila případné problémy. Naštěstí takovou zkušenost nemám.
12. Když by vůbec nekomunikovala.
13. Špatná komunikace s učitelkou? Nevím, tak, tak třeba, kdyby zapomněla něco důležitého říct, třeba, že má něco do školky přinést a pak by to jediný neměl, ale to se naštěstí nestává, takže nevím no, nic zásadního.
14. Jo, když se na něco zeptám, tak mně není odpovězeno viz. paní učitelka xy (dotazovaná matka uvedla konkrétní jméno učitelky) tam ta komunikace vážla teda. (Jako neví, jak vám tu informaci sdělit? Nebo neví jak vám odpovědět?) Spíš neví. (A čeho se to třeba týkalo?) U paní xy když jsem se třeba ptala na pracovní listy, tak mi nedokázala říct, proč to má to moje dítě jinak vymalovaný než ostatní (dobře) nedokázala.
15. Nechtěla bych zažít situaci, že si třeba pro mé dítě přijde cizí člověk. Zde je ale všechno opatřeno dostatečně, aby aby se něco takového nestalo.
16. Tak třeba, kdyby mi nechtěla vyjít vstříc. (Máte na mysli něco konkrétního?) Třeba to jídlo, je to fakt důležité pro ni i pro mě.

5) DOZVÍDÁTE SE INFORMACE OD DÍTĚTE? OVĚŘUJETE JE S UČITELKOU ČI S NĚKÝM DALŠÍM? STALO SE TOTO NĚKDY?

1. Ano, syna se ptám, není to teda pravidlem, ale většinou se ... není to pravidlem každý den, ale většinou se ho ptám co dělaly ve školce, jak se měly v průběhu dne.
2. Ano, někdy můj syn je sdílný, někdy není a není problém se paní učitelky zeptat, třeba jak to dělal nebo co dělali, nebo jak se k tomu stavěl.
3. Tak jako já se od Verči dozvím vždycky všechno jako, takže a ověřuju si ... minule jsem se ptala na něco Marceli (paní učitelka) protože jsem Verče nevěřila, ale bylo to tak. Takže samozřejmě já se informace dozvídám vždycky, téměř všechny. (smích)
4. Informace se od dítěte dozvídám. Stejně info o denním dění mám i od paní učitelky. Myslím, že bych si je ověřovala jen v případě nějakého závažného problému jako je například šikana mezi dětmi a podobně.
5. Informace se od dítěte dozvídám, protože se každý den ptám co nového ve školce. Ověřuju je s paní učitelkou.
6. Ano, konflikt mezi dětmi
7. Jo, informace se od dítěte dozvídám a někdy si je ověřuju u paní učitelky, třeba když maj něco do školky přinést a tak.
8. Ano. I s učitelkou si je občas ověřím. Třeba když někam jedou nebo mají něco do školy vzít z domova.
9. Já se dozvídám věci. Ne, ano dozvídám se od dítěte věci, ale někdy je ověřuju u paní učitelky, když se mi zdají nepravděpodobné například (smích) ... Třeba jak měli tuhle jet na výlet a vzít si deštník. Jasně, že nakonec z toho byla pláštěnka, ale dcera si ho zrovna chtěla vzít. (smích)
10. Nějaké kusé informace se dozvim, ale vždycky si je nejdřív ověřím u paní učitelky nebo si je přečtu na nástěnce v šatně. Například, jednou měla má dcera přinést ovoce, protože se ve školce učili různé chutě ... kyselé, sladké ... Moje dcera to doma neřekla a dozvěděla jsem se to až od paní učitelky, ale to už bylo pozdě.
11. Ano, mé dítě mi rádo o školce vypráví, třeba co budou dělat ... a všechny informace jsou na nástěnce.
12. Ano, když je potřeba řeším to s učitelkou. Když mi něco řekne, pokud třeba nejed nebo něco proved, tak to řešíme pak i spolu s dítětem. Stejně tak když mi něco řekne

syn, že mu někdo něco proved, tak se jdu taky zeptat učitelky, jak to bylo, jestli to viděla.

13. Každý den se ho ptám, jak se měl ve školce, co dělaly, co měly k obědu. Možná kdyby se něco stalo mezi dětmi, mám na mysli, třeba, třeba ublížení, bouchnutí nebo co já vim od jiného dítěte, tak pak bych to asi chtěla slyšet i od paních učitelek.
14. Jestli se dozvídám informace od dítěte? No tak určitě, určitě dítě říká informace doma a taky se dozvídám od ostatních rodičů jiných dětí, tam to funguje (A ověřujete si to potom s učitelkou?) Když je to důležitý, tak jo, když to není důležitý, tak to neřeším (A vybaví se vám třeba konkrétní nějaká věc?) Ted'ko asi ne.
15. Ano, někdy informace, které se dozvim od dítěte konzultuji s paní učitelkou. (můžete mi prozradit o jaké informace se jedná? Napadá vás něco konkrétního?) tak třeba, kdyby někdo byl zlej a stal by se konflikt, pak bych to řešila.
16. Ptám se a ověřuju, kdyby mi řekla, že dostala k jídlu něco co nesměla, tak bych to řešila. (pauza) Možná ještě, kdyby jí někdo ubližoval a řekla mi to, tak to bych taky řešila asi.

6) MYSLÍTE SI, ŽE MŠ, POTAŽMO PANÍ UČITELKA, DOSTATEČNĚ INFORMUJÍ, PŘÍPADNĚ NABÍZEJÍ FORMY ŘEŠENÍ V SOUVISLOSTI S VÝCHOVNÝMI NEBO VZDĚLÁVACÍMI PROBLÉMY VAŠEHO DÍTĚTE?

ANO – NE

1. Ano, určitě nestydím se já zeptat nebo požádat o radu a to samé mi také sdělí paní učitelky pokud je nějaký problém.
2. Myslím, že dostatečně informují to asi jenom já jsem byla taková zvědavá, že mě jako zajímá co přesně dělali, jak se choval při denní činnosti, ale jinak jako těch základních informací je hodně a věřím, že paní učitelka vždycky odpoví, kdybych se zeptala.
3. Tak myslím si, že asi jo, protože vidím to u okolí, jak jednáte s ostatními rodiči, protože mi žádný problém nemáme, ale co jsem viděla, tak jako, měla možnost zahlédnout, tak si myslím, že řešíte všechno co se má, bych řekla.
4. Určitě ano.
5. Myslím, že ano, respektive nemám důvod myslet si, že ne.
6. Ano.

7. Myslím si, že ano
8. Ano, myslím, že jsou na to učitelky připravený.
9. Ano ... nemám pocit, že by to bylo jinak.
10. Ano
11. To nevím, nic takového jsem nemusela řešit.
12. Myslím, že ano, není problém se zeptat na radu týkající se odkladu školní docházky, takže ano
13. Jako jo, když něco potřebuju, tak se zeptám, není problém.
14. jo jo jo (odkážou vás na odborníka?) jo
15. Jo, myslím, že jo, na logopedii chodíme třeba díky paní učitelce, která nás upozornila, že by to bylo vhodné a tak.
16. Jo, je tu logopedie kam chodíme, takže jo.

Obsah komunikace

7) K INFORMACÍM, KTERÉ BYSTE RÁDA VĚDĚLA NEBO POTŘEBOVALA, SE DOSTÁVÁTE SNADNO ČI OBTÍŽNĚ?

1. Je to snadný, protože je internet, kde má teda školka svoje stránky a taky nástěnky v šatně. Na těch nástěnkách v šatně se dozvídáte co konkrétně? Dozvídáme se informace o výletech, různých akcích, o tom, že bude mít školka omezený provoz, budou svátky a tak dále.
2. Snadno.
3. Co se týče konkrétně naší třídy, tak si myslím, že vím konkrétně všechno co potřebuju a když ... prostě si nejsem jistá, tak se vždycky zeptám, ale spíš třeba ... na stránkách školky, co se jedná jakoby obecně ohledně školky, tak tam mi některý věci třeba chyběly a byla jsem to řešit s paní ředitelkou, ale to nebylo konkrétně o třídě. A můžete uvést co tam konkrétně chybělo? Ježíšmajra, co to bylo, co jsme to tam chtěly, ono nás totiž bylo víc maminek, jsme se bavily o ... o tom, že tam je jídelníček, ale není tam třeba ten vzdělávací program celej jako takovej, že vlastně konkrétně třeba nevíme, kdy jsou divadla, když se nestihneme podívat tady, že to není prostě na

stránkách, protože pro někoho, kdo nechodí do školky pravidelně jako maminka, tak se to kolikrát od otce nedozví, od dítěte taky ne, že jo a když to visí jenom ve třídě, tak se nám zdálo dobrý mít to třeba na stránkách školky. A zafungovalo to? Je to tam vyvěšený? Myslim si, že ne. (smích) Teď jsem nekoukala přiznám se.

4. Domnívám se, že potřebných informací dostávám dost. Kromě vizuální komunikace s paní učitelkou mám možnost čerpat z informativní nástěnky nebo na webových stránkách mateřské školky.
5. K informacím se dostávám snadno, čtu nástěnky, koukám na internetové stránky, ptám se.
6. Snadno, když chci něco vědět, tak se buď přímo zeptám a nebo si přečtu nástěnku.
7. Spíš snadno, vždycky když něco potřebuju vědět, tak se zeptám.
8. Snadno, protože využívám internet, kde najdu všechno jako obědový menu, fotky a tak.
9. Snadno, buď teda z nástěnky nebo z rozhovoru s paní učitelkou.
10. Snadno, jak jsem řekla paní učitelky všechno uváděj na nástěnkách v šatně nebo si je přečtu na internetu. Pokud jde přímo o mou dceru, vždy se můžu na učitelky spolehnout.
11. Někdy jsou informace o budoucí akci vyvěšeny na poslední chvíli.
12. Vše je dostupné si myslím, jako třeba jídelní lístek na nástěnce nebo na netu, informace o konání akcí, divadel, téma týdne, výtvarka.
13. Snadno, já sleduju nástěnky v šatně, hlavně výtvarku, to se mi jako líbí, co dělaj.
14. snadno
15. Mám vždy dostatek informací.
16. Celkem snadno, jídelníček je většinou už v neděli na internetu předem, takže snadno.

8) JE NAOPAK NĚCO, CO VÁS VŮBEC NEZAJÍMÁ A PŘESTO SE VÁM TYTO INFORMACE DOSTÁVAJÍ?

1. Ne, naopak, jsem ráda, když se toho dozvím o školce co nejvíc.
2. Ne, všechno mě zajímá, všechno sleduju a jsem ráda za všechny informace. S tím souvisí další otázka.
3. Ne

4. Neřekla bych.
5. Ne, zajímá mě vše co se týká mého dítěte.
6. Ne, nic mě nenapadá.
7. Ne, ničeho takového si nejsem vědoma.
8. Ne, to asi ne.
9. Ne, to asi ne.
10. O ničem nevím, co se týče mého dítěte, je u mě na prvním místě a proto mě zajímá.
11. Ne, nemyslim si.
12. Ne. Co se týče mého syna, tak se zajímám o všechno.
13. Nenapadá mě nic.
14. Neřekla bych, nemyslim si, že by školka dávala víc informací než je nutný
15. Ne
16. Ne, nemyslim si.

9) JSTE SPOKOJENA S PŘEDÁVANÝMI INFORMACEMI ROSTŘEDNICTVÍM NÁSTĚNKY? ANO – NE

1. To jste tedy zodpověděla. (viz. otázka č. 7, odpověď 1: (...)) a taky nástěnky v šatně. Na těch nástěnkách v šatně se dozvídáte co konkrétně? Dozvídáme se informace o výletech, různých akcích, o tom, že bude mít školka omezený provoz, budou svátky a tak dále.
2. Ano, ale využívám osobní kontakt s paní učitelkou
3. Jo. Co na té nástěnce konkrétně sledujete? Samozřejmě pokud je tam nějaký to divadlo nebo nějaký akce co se budou dít, tak tady jídelníček se koukám a samozřejmě úplně nejvíc mě zajímají výtvary dětí, protože jsou úžasné. A napadá vás ještě něco co by na těch nástěnkách mohlo být? Ne tam je vlastně i ten týdenní vzdělávací program, fotky jsou tam, sběr, tam je všechno. Neřekla bych, že by něco chybělo.
4. Jo. Sleduji týdenní plán aktivit, pak taky jaké se učí básničky ... jaká témata probírají. Myslím, že někdy má nástěnka vzdělávací charakter i pro rodiče (smích)
5. Ano jsem a na nástěnce sleduji všechno co se týče divadélka, akcí ve školce, výtvary dětí ... asi tak.

6. Jsem spokojená, dozvím se vždycky všechno, kdy jsou divadýlka, když mají jet na výlet, když mají něco přinést a tak podobně.
7. Jo, jsem, sleduju plánované akce a ukázky prací dětí
8. Jo, jsem spokojena, nejvíc koukám na práce dětí, sleduju informační nástěnku o akcích
9. Jsem spokojena. Myslím, že tam najdu všechno a když ne, tak se zeptám.
10. Sleduji jídelní lístek, kterej by podle mého názoru měl obsahovat víc ovoce a zeleniny.
Koukám co právě probírají za téma, stejně jako výtvarná díla mého dítěte.
11. Raději bych informace dostávala přímo od učitelky, chápu ale, že to je obtížný.
12. Sleduju všechno co jsem už řekla a co bych tam ještě chtěla? Nic mě teď nenapadá.
13. Ano jsem a je tam fakt všechno (smích)
14. Určitě, než se dítě převleče, tak si tam rodiče přečtou informace, takže to je bezvadný.
(A je něco co vás konkrétně zajímá na těch nástěnkách? Něco co cíleně sledujete?)
Divadýlka, představení
15. Jo, já sleduju výtvarné práce a pracovní listy, akce
16. Spokojena. (Co konkrétně sledujete na nástěnkách) Koukám na jídelníček (smích) a na výtvaru, ta se mi líbí, každý týden se těším co tam bude nového.

10) JSTE SPOKOJENA S OBSAHEM INTERNETOVÝCH STRÁNEK MŠ A JEJICH AKTUALIZACÍ? ANO – NE

1. Ano, jsem spokojená se stránkami.
2. Myslím si, že naše mateřská školka má moc pěkně upravené stránky a získám tam veškeré informace a jsou tam fotogalerie, takže já jsem opravdu spokojená.
3. Takže jestli jste spokojena s obsahem internetových stránek nemá smysl se ptát, protože to už bylo řečeno viz. otázka č. 7 „... o tom, že tam je jídelníček, ale není tam třeba ten vzdělávací program celý jako takovej, že vlastně konkrétně třeba nevíme, kdy jsou divadla, když se nestihneme podívat tady, že to není prostě na stránkách, protože pro někoho, kdo nechodí do školky pravidelně jako maminka, tak se to kolikrát od otce nedozví, od dítěte taky ne, že jo a když to visí jenom ve třídě, tak se nám zdálo dobrý mít to třeba na stránkách školky. A zafungovalo to? Je to tam vyvěšený? Myslím si, že ne. (smích) Teď jsem nekoukala přiznám se.“
4. Určitě ano.

5. Ano.
6. Jo, myslím, že internetové stránky jsou hezký.
7. Ano, stránky fungují
8. Internet využívám hodně, takže ano.
9. Jsem spokojena.
10. Ano, koukám hlavně na fotky
11. Ano.
12. Ano, skoro každou neděli koukáme na jídelníček na další týden a fotky.
13. Určitě, já ráda prohlížím fotogalerii na rajčeti, kde se mrknu co dělaly a tak.
14. Ano, koukám a fotečky tam jsou pořád nové, takže je to dobrý
15. Jo, fotky tam jsou celkem pravidelně dávány, takže jo.
16. Jo, všechno je tam aktuální.

Způsob komunikace

11) JAK JSTE INFORMOVÁNA KDYŽ SE KONÁ CELOŠKOLKOVÁ/TŘÍDNÍ AKCE PRO RODIČE?

1. Celoškolkové akce ... tak abych pravdu řekla, tak ty nemám moc ráda, protože mi to přijde zmatečný, děti jsou spíš takový roztěkaný a myslím si, že se to mívá účinkem.
2. Vždycky dostatečně předem víme o celoškolkové nebo třídní akci a paní učitelka nám to stejně vždycky osobně říká, a vysvětluje, i děti jsou předem motivovány, takže třeba týden nebo čtrnáct dní se o tom mluví a připravujem se a navíc vždycky tyhle akce jsou i na internetových stránkách.
3. Tak já si myslím, že jsme informovány z nástěnky perfektně, jako o každý jiný akci a letos jsme teda bohužel nebyli, ale minulý rok jsem zažila dvě akce a to byly ty dýně a s těma kytičkama a tam jsem se zapojila ... ano ... nesla jsem kytičku (smích) s Verunkou jsme nesly, bylo to pro tu květinovou vílu, s těma ovečkama, jak se šlo. A jste pro ty celoškolkové akce? Jo, líbí se mi to.
4. Informace visí na nástěnce, ale zmiňuje se o nich i paní učitelka. Pokud můžu podat pomocnou ruku a podílet se na nákupu odměn pro děti, tak to ráda udělám.

5. Prostřednictvím nástěnky nebo od paní učitelky. Jsem informována dostatečně předem.
6. Ústně paní učitelkou, na nástěnce nebo zrovna na těch internetových stránkách
7. Myslím, že informace dostávám dostatečně předem od dítěte, učitelky i z nástěnky.
8. Informace se ke mně dostanou vždycky včas. Teď se zapojuji například tím, že pomáhám při přípravě triček na školku v přírodě.
9. Všechno vim včas a když můžu, tak se zúčastňuju.
10. Z nástěnek ve třídě nebo na internetových stránkách. Řídím se tím, co nám učitelky řeknou nebo napíší. Konání akcí je podle mě dáno vědět dostatečně dopředu. Když mě některá učitelka požádá o pomoc, tak ráda pomůžu.
11. Akcí se účastním, většinou jako doprovod dítěte.
12. Ústně od paní učitelky nebo si to přečtu na nástěnce. Když mají děti celoškolkovou akci, tak je to někdy spojený s výrobou něčeho ... třeba teď to byl dýňový skřítek na lampiónový průvod... něčeho co musí vyrobit doma. Líbí se mi, že školka zapojuje i rodiče. Jinak akce tohoto typu jsou velké, dětí je hodně. Raději mám besídky, která se koná v rámci třídy. Teď nás jedna čeká, zapojuji se tak, že přinesu cukroví (smích)
13. Vždycky je to teda na té nástěnce v šatně a někdy se o tom i bavíme s učitelkami, když pro něj přijdu.
14. Jak? No nástěnka a učitelka mezi dveřmi. (Co tam děláte? Zapojujete se?) No tam se dělají nějaké věci s dětmi, takže se i rodiče zapojují třeba velikonoční dílnička a tak.
15. Všecko se dozvíme včas z nástěnek, od učitelek, od dětí.
16. Oni to dávají na nástěnky, jako vim o nich, ale mi moc nechodí. (Z nějakého konkrétního důvodu?) hmm, ne vím, radši demů jinam.

12) JAK INFORMUJETE MŠ/UČITELKU O VAŠÍ MIMOŘÁDNÉ SITUACI?

1. Vždycky telefonicky a nebo ... nebo po domluvě třeba s manželem, který přijde a navštíví paní učitelku. A je nějaká jiná mimořádná událost než kterou jsem uvedla já? Nemoc. O které chcete aby byla školka informována? Napadá Vás něco? ... kromě nějakých případných alergií na jídlo nebo takhle důležitých zdravotních věcí, mě nic jiného nenapadá
2. Telefonicky a nebo osobně přijdu a domluvíme se.

3. Telefonem. Samozřejmě, pokud to vim do předu, tak nějaký zdravotní zařízení, že musíme navštívit, tak to řeknu předem, ale když je to akutní, tak to řeknu předem.
4. Zatím jsem o žádné jiné mimořádné události, kromě zdravotního stavu, paní učitelku neinformovala, ale vzhledem k tomu, že učitelka nahrazuje během dne nás jako rodiče, tak o mimořádných událostech by měla vědět.
5. ... o nemoci informuju telefonem nebo osobně. Ale ... (delší zamyšlení) paní učitelku jsem informovala i o mém rozvodu s manželem ... chtěla jsem vědět, jak se Mareček projevuje ve třídě, zvlášť když probírali téma rodina. Bylo pro mě důležité vědět, jestli to moje dítě zvládá v pohodě ...
6. Ústně i telefonicky.
7. Omlouvám telefonem, ale když můžu, tak osobně, spíš jde o nemoc. Teda nejčastěji.
8. Nejčastěji kvůli nemoci nebo kvůli tomu, že nepřijdeme, volám nebo omlovám osobně
9. Tak telefonicky řesim nemoc, ale kdyby šlo o vážnější věc, tak bych to řešila osobně, třeba šikanu.
10. Při nemoci volám přímo do třídy paní učitelce sdělím důvod její nepřítomnosti a délku trvání. Jako další mimořádnou situaci jsem oznámila, osobně oznámila, také paní učitelce při objevení vší u dcery, abych tak předešla případnému šíření. Spolu jsme myslim udělaly všechno potřebný pro likvidaci ... odnesla jsem si spaní, a všechny věci na vyprání a učitelka vyvěsila do šatny cedulku o tom, že se ve školce objevili vši, aby všichni svoje děti prohlídli. Myslim, že to je povinnost každého rodiče říct to a ne se schovávat a čekat, jak to dopadne.
11. O nemoci telefonicky, ale na žádnou jinou mimořádnou informaci si nevzpomínám.
12. Ústně, telefonicky. Nejčastěji omlouvám syna při nemoci. Nic jiného mě teď nenapadá
13. Mno, tak jako nemoc třeba, tak to volám a nebo nás třeba trápí alergie a ta je sezónní, takže to jako vždycky předem hlásim, že to není zánět spojivek.
14. Telefon. (A napadá vás jiná mimořádná situace než nemoc?) hmmm ne.
15. Telefonicky a většinou jde o nemoc, nic mě nenapadá jinýho.
16. Mobil. Hlavně teda ta nemoc, to volám, ale třeba i že přijdem pozdě, že jsme třeba na logošce nebo nebo jednou se mi stalo, že neměla mikinu, když ji manžel přivedl domů, tak jsem volala, jestli ji teda jako někdo neukrad, protože byla nová, ale pak se našla.

**13) VYHOVUJE VÁM OMLOUVÁNÍ DÍTĚTE PŘI NEMOCI ČI ODHLAŠOV
OBĚDŮ PROSTŘEDNICTVÍM TELEFONU? ANO – NE**

1. Ano vyhovuje.
2. Vyhovuje.
3. Určitě ano.
4. Pěťu omlouvám po telefonu. Pokud vim dopředu o plánované absenci, omlouvám osobně u paní učitelky.
5. Telefon mi vyhovuje.
6. Ano vyhovuje.
7. Vyhovuje mi telefon
8. Ano, nemám s tím problém, dneska má mobil snad každý (smích)
9. Ano, telefon stačí.
10. Ano, ale možná by bylo dobrý, kdyby to šlo po internetu, protože takhle to může narušit chod ve třídě, zájmovou činnost nebo výuku.
11. Vyhovuje, ale ještě lepší by byl email.
12. Zcela.
13. Telefon je myslim si dobrej
14. Určitě. (Nenavrhovala by jste nějaký jiný způsob?) Ne, ne, telefon je ideální
15. jo, já bych nic neměnila.
16. Ten telefon je v pohodě, možná by paní učitelky mohly mít i mobil.

**14) POPSALA BYSTE MI, JAK VYPADÁ PŘÍCHOD A ODCHOD DÍTĚTE DO/Z
ŠKOLKY?**

1. Tak vždycky při příchodu do školky, tak se spolu rozloučíme a předám ho paní učitelce, kdy čekám teda na kontakt s ní, aby mě viděla a potom potom odcházím. A když si teda pro syna přijdu, tak to samí čekám od paní učitelky, která mi ho předá a rozloučí se se synem ... podáním ruky.
2. Vždycky paní učitelka jde přivítat moje dítě ke dveřím i se mě na něco třeba zeptá, je to v pořádku, třeba někdy i prohodí, jak včera reagoval, nebo že pokašlával, prostě

prohodí pár základních informací nebo jestli mi vyprávěl o tom, co budou dneska dělat a přivítají se pozdravem podáním ruky a je to ... je to vždycky příjemné takhle po ránu.

3. Myslíte doma? Tady. Aha. Zajímá mě, jestli dochází ke kontaktu s učitelkou nebo jestli jen předáte dítě, odcházíte ... Nenene, tak samozřejmě ke kontaktu s učitelkou dochází úplně vždycky, protože dítě se vítá, my se pozdravíme a nakonci, když odcházíme tak to samí, vždycky dochází ke kontaktu s učitelkou. Nikdy se mi nestalo, že by přišla sama. Jak ten kontakt probíhá? Pozdravením, podáním ruky s učitelkou.
4. Dítě se po příchodu do mateřské školky převleče do oblečení co je určený pro pobyt ve třídě, pak se v prostorách třídy přivítá s paní učitelkou, podají si ruce a řeknou si „Dobrý den,“ paní učitelka je při pozdravu sehnutá u dítěte, aby byl navázán oční kontakt. I já jako rodič se pozdravím s paní učitelkou, sdílím potřebné informace, to znamená, jestli jde po obědě domů nebo až po spaní, kdo ho bude vyzvedávat, jestli mělo po ránu nějaké komplikace jako začínající kašel, rýmu, bolelo břicho ... Při odchodu ze školky ve vstupních prostorách třídy pozdravím paní učitelku, ta zavolá moje dítě, opět si podají ruce na rozloučenou, je navázán oční kontakt, řeknou si „Nashledanou.“ Pak, pokud se během dne něco stalo, tak mi paní učitelka sdělí informace.
5. Probíhá rychle, ale v klidu. Povídáme si co ten den dělali, co vyráběli. Každé ráno musíme číst co bude k obědku, koukáme na nástěnku na obrázky ... Přivítá se s paní učitelkou a když odchází tak se loučí, vždy podáním ruky.
6. Těší se. A řekla byste mi jak konkrétně ta situace příchodu a odchodu vypadá? Ve stručnosti? Převlíkneme se v šatně a pak jdeme do třídy, paní učitelka nám přijde naproti, pozdraví se podáním ruky a může odejít za dětmi si hrát. Pokud je něco co mě zajímá, tak se zeptám paní učitelky, pokud ne, rozloučíme se a já odcházím. Stačí to takto? Ano děkuji.
7. Vše probíhá naprosto v klidu a pohodě. Verča se do školky vždycky těší a cestou domů nadšeně vypráví co se dělo.
8. Ranní příchod začíná v šatně, kde je teda hodně málo místa. No a potom se jde do třídy. Odchod je pak v opačném pořadí. Ale jinak všechno probíhá v klidu.
9. Dcera se v šatně převlíkne, pozdravíme se s učitelkou ... to už teda ve třídě a když je třeba, tak si vyměníme informace s paní učitelkou.
10. Po příchodu chce moje dcera vědět, co bude ten den k jídlu, potom mi ukáže všechny nástěnky a díla, který ve školce dělala, převlíkneme se, přivítáme s paní učitelkou a

odcházím. Při odchodu si dcera uklidí hračky, rozloučí se s paní učitelkou, převlékne se a odcházíme.

11. Převléknutí, pusa mamince a už běží s úsměvem za dětmi tak nějak vypadá ve stručnosti příchod. Odchod ... ten trvá déle, ukazuje mi výtvary na nástěnce a odbíhá od převlékání.
12. Ráno přijdem, převlékne se do školkového, ze šatny ho odvedu ke dveřím do třídy, přivítáme se s učitelkou, pak se se synem rozloučím a odcházím. Odpoledne při příchodu většinou čekám až si uklidí hračky, paní učitelka mi mezitím něco řekne k průběhu dne, pak se rozloučíme a odcházíme do šatny oblékat se.
13. Tak příchod je rychlejší, protože mi jezdí bus, takže slíknu dítě, převlíknu, předám učitelce a běžím. Odpoledne je víc času, zjistit co a jak se dělo. Většinou je to tak, že se mu nechce domů, takže mě přemlouvá, že si ještě chvilku pohraje. Pak uklidí s čím si hrál, rozloučíme se a jdeme
14. Jak vypadá? (Jak probíhá) Dítě se převleče a jde do třídy. Je to celkem rychlý u těch starších dětí. (A při odchodu?) Při odchodu rozloučí se s paní učitelkou, jde do šatny, obleče se a jdeme domů.
15. Příchod do školky, převlékání, přivítání s učitelkou a odchod ze školky, já se s paní učitelkou pozdravím, dítě rozloučí a popřípadě si řekneme informace o následujících akcích, o proběhlém dni.
16. Tak přijdem, Laura se pozdraví s učitelkou, já jí dám termosku s jejím čajem a řeknu co ten den smí a nesmí jíst a pak jdu. No a odchod, uklidí si hračky, rozloučí se, převleče a jdeme.

15) MYSLÍTE SI, ŽE ZPŮSOBY KONTAKTU, KTERÉ MŠ, PŘÍPADNĚ PANÍ UČITELKA VYUŽÍVÁ, JSOU DOSTATEČNÉ? ANO – NE

1. ... Ano i ne, telefonická domluva je nejrychlejší a nejsnadnější, ale uvítala bych také způsob omlouvání přes email, přes internet, ale chápu, že to je další vlastně práce pro paní učitelky a že teda by to bylo náročné, ale ze zkušenosti se starším synem ze školy, vím, že je to velice praktický.
2. Myslím, že ano.
3. Jo myslím, že jo, řekla bych, že to je v rámci normálního slušného chování.

4. Ano.
5. Jestli můžu soudit, tak myslím že je vše v nejlepším pořádku.
6. Ano
7. Ano.
8. Nemám špatné zkušenosti, takže ano.
9. Ano s komunikací nemám problém.
10. V rámci možností ano.
11. Ano.
12. Ano, nemám dojem, že by byl někde problém.
13. Jo jsou, já jsem fakt spokojená a on taky, takže není problém.
14. (dlouhá pauza) jo
15. Jo jsou
16. Jo jsou, ale ten mobil by mít mohly. (Z jakého důvodu?) No, že by mohl člověk napsat třeba jen smsku nebo zavolat, když nejsou ve třídě. (Co byste chtěla přes smsku sdělovat? Napadá vás něco konkrétního?) (pauza) nevim, nic konkrétního, ale kdyby bylo potřeba něco vyřešit, třeba aby si ven vzala krátké kalhoty, když bude teplo nebo dlouhé, když to bude naopak nebo tak no.

Závěrečná otázka

16) MÁTE ZÁJEM O ROZVOJ KOMUNIKACE MEZI VÁMI A UČITELKOU? ANO – NE

1. S komunikací jsem spokojená.
2. Ano, proč ne. Jak? To nevim.
3. Já myslím, že asi jo ... nebo takhle myslím, že není potřeba další rozvoj, protože to funguje, tak jak by mělo podle mýho.
4. Ano i když si myslím, že vše funguje jak má.
5. Ne, protože je dostačující.
6. Ano. Napadá vás jak? (pauza) Teď mě nic konkrétního nenapadá ale.
7. Ano, proč ne (smích) Jak? Hm, nevim teď takhle.

8. Ano. Jakým způsobem? Tak třeba (pauza) já, já nevím takhle na rychle
9. Ano.
10. Ano.
11. Ano.
12. Ano i ne, protože všechno funguje jak má.
13. Jo jasně
14. Tak určitě. (Napadá vás, jak by se to dalo rozvinout?) ne
15. Ne
16. Ano, ale nevím jak, když takhle to funguje jak to je

- **Příloha č. 5 Fotodokumentace z třídní akce v jedné z předškolních tříd
„Velikonoční dílnička“**

Fotografie č. 1 vystřihování z látky (motiv motýla)

Fotografie č. 2 přidělávání vyfouklého vajíčka na tyčku pro lepší manipulaci

Fotografie č. 3 zdobení velikonočního vajíčka (technika lepení barevného písku)

Fotografie č. 4 společné lepení velikonočních motivů na květináč

Fotografie č. 5 výroba velikonočních přání (stojící osoby – vpravo matka, vlevo paní učitelka)

Fotografie č. 6 malování velikonočních vajíček tuží

Fotografie č. 7 celkový pohled na činnost spolupráce matek a dětí

Fotografie č. 8 rozhovor nad šálkem kávy, vpravo paní učitelka

- **Příloha č. 6 Osvědčení o absolvování vzdělávacího programu „Komunikace ve školní praxi“**

	Vzdělávací institut Středočeského kraje Středočeský kraj
O-759/PH/2012	
<h1>Osvědčení</h1> <p>o absolvování vzdělávacího programu</p>	
<h2>Michala Petříčková</h2> <p>narozen(a) 3.12.1986</p>	
Vzdělávací program Komunikace ve školní praxi	
Vzdělávací program byl akreditován MŠMT v rámci systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků pod č.j.: 28 894/2011-25-759	
Datum zahájení:	25.04.2012
Datum ukončení:	25.04.2012
Místo konání:	PH-VISK Praha, Kořenského 10, Praha 5-Smíchov (v bud. ZŠ)
Doba trvání:	6 hodin
V Praze, dne 25.04.2012	 Mgr. Jiří Holý, ředitel
<p>Vzdělávací institut Středočeského kraje Zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, se sídlem Lázeňská 826, 289 12 Sadská, IČ: 00641111 akreditace instituce v systému DVPP č.j. 11 497/2007-25</p>	